

Cuprins

Cap. 1. Considerații generale privind strategia de dezvoltare locală a comunei Bratca și contextul european, național și regional de dezvoltare strategică	3
1.1 Considerații generale privind strategia de dezvoltare locală a comunei Bratca	3
1.2 Planificarea strategică la nivel European, național și regional	5
1.2.1. Cadrul strategic european de dezvoltare durabilă	5
1.2.2. Contextul strategic național și regional de dezvoltare durabilă	12
Cap. 2 – Prezentarea comunei Bratca	15
2.1 Capitalul natural	15
2.1.1 Așezare geografică și cadrul natural	15
2.1.2 Geologia	18
2.1.3 Relieful	19
2. 1.4 Clima	22
2.1.5 Hidrografia	24
2.1.6 Vegetația	26
2.1.7 Fauna	27
2.1.8 Solurile	27
2.1.9. Resursele solului și subsolului	29
2.2. Scurt istoric al comunei Bratca	29
2.3. Caracteristici demografice ale comunei Bratca	31
2.4. Caracteristici sociale - incluziune socială și asistență socială	34
2.5. Servicii medicale	36
2.6. Învățământul	37
2.7. Cultura și obiceiurile locale	41
2.8 Nivelul de trai, sărăcia, gradul de ocupare a populației	44
2.9. Caracteristici economice ale conumei Bratca	45
2.9.1 Industria și comerțul	45
2.9.2 Agricultură si fondul funciar	49

2.9.3 Turismul	50
2.9.4 Transportul și căi de acces	53
2.9.5 Servicii publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică, alte utilități	54
Cap. 3 – Obiective țintă și direcții de acțiune pentru perioada 2014 - 2020, conform orientărilor strategice ale județului Bihor, României și Uniunii Europene	55
3.1 Principiile elaborării strategiei	55
3.2 Dezvoltarea rurală - componentă a strategiei dezvoltării durabile	56
3.3 Analiza dezvoltării rurale durabile a Comunei Bratca – analiza SWOT	59
3.4 Identificarea nevoilor	64
3.5 Priorități strategice în dezvoltarea durabilă a Comunei Bratca	77
3.6 Alocări financiare în perioada 2014-2020 conform Programelor Naționale de Dezvoltare	82
A. Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020	82
B. Programul Operațional Regional	85
C. Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014 – 2020	89
D. Programul Operațional Capital Uman	91
E. Programul Operațional Competitivitate	94
F. Programul Operațional Infrastructura Mare 2014-2020	94

Cap. 1. Considerații generale privind strategia de dezvoltare locală a comunei Bratca și contextul european, național și regional de dezvoltare strategică

1.1 Considerații generale privind strategia de dezvoltare locală a comunei Bratca

Strategia de dezvoltare locală a comunei Bratca se constituie în instrumentul de lucru al administrației publice locale, agreat de întreaga comunitate locală, pus la dispoziția tuturor factorilor interesați în progresul economic și social al comunei, precum și într-un ghid de prezentare a obiectivelor de dezvoltare, indicând direcțiile de dezvoltare și acțiunile care vor constitui viitoare proiecte ale administrației publice locale.

Orice comunitate rurală modernă trebuie să asimileze și să promoveze o viziune strategică în ceea ce privește dezvoltarea sa viitoare. Lipsa unei asemenea viziuni duce la o activitate administrativă haotică, în cadrul căreia se pot rata oportunități și se consumă irațional resurse prețioase. Experiența internațională a arătat că proiectele și programele operaționale funcționează cel mai bine atunci când fac parte dintr-un cadru coerent și când există o coordonare la nivel strategic.

Planificarea strategică este un instrument de management care permite unei administrații locale să se concentreze asupra unei alinieri eficiente a resurselor sale cu **misiunea și viziunea sa**. Având ca scop **satisfacția permanentă a cetățenilor și a agenților economici din comună**, planificarea strategică a dezvoltării comunei Bratca înseamnă o succesiune de decizii luate pe baza unei evaluări anterioare a situației actuale a comunității locale pentru a îndeplini obiectivele prin programul de guvernare locală, utilizând mijloacele și resursele pe care organizația le are la dispoziție.

Misiunea noastră este:

- **Oferirea de servicii publice de calitate cetățenilor comunei Bratca**, prin întărirea capacității administrative necesare pentru consolidarea autonomiei financiare și administrative, perfecționarea managementului în administrația locală și pentru dezvoltarea spațiului economico-social. Un element important îl reprezintă beneficiarii actului administrativ–cetățenii, ca indivizi sau asociați în diverse organizații, care pot și

trebuie să învețe să se folosească de instrumentele legale pentru responsabilizarea administrației publice locale.

- **Dezvoltarea durabilă** – care nu ar fi posibilă fără aportul fiecărui individ în parte. Aici apare responsabilitatea socială a fiecăruia dintre noi, element esențial pentru dezvoltarea zonei, integrat în arealul de dezvoltare a comunei.

Viziunea noastră este comuna Bratca să devină un centru al oportunităților, un loc plăcut în care să trăiești, să muncești și să studiezi, cu autorități locale responsabile și deschise, cu cetățeni activi și o comunitate de afaceri dinamică și implicată pentru realizarea unei **dezvoltări economico-sociale echilibrate și durabile a comunei Bratca**.

“Dezvoltarea durabilă este cea care urmărește nevoile prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface nevoile lor”.(Gro Bruntland).

Durabilitatea pleacă de la ideea că activitățile umane sunt dependente de mediul înconjurător și de resurse. Sănătatea, siguranța socială și stabilitatea economică a societății sunt esențiale în definirea calității vieții.

Având în vedere că România a optat pentru un stat al bunăstării descentralizat, administrația publică locală capătă tot mai multe responsabilități și pentru a beneficia de sprijinul populației în punerea în aplicare a hotărârilor adoptate, este absolut necesară nu doar consultarea cetățenilor, ci și implicarea acestora în procesul luării deciziilor și al aplicării acestora.

Autoritățile locale și cele centrale sunt, în fapt, reprezentante ale comunității la niveluri diferite. Comunitatea noastră locală este reprezentată de către autorități alese prin vot de către cetățenii săi și înțelegem că buna funcționare a acestei comunități presupune atât o relație pe orizontală (între instituții care se află pe același palier de decizie), cât și pe verticală (între instituții care se găsesc pe paliere diferite ale procesului decizional).

Astăzi, comunitatea este privită ca un ansamblu de relații sociale complexe a cărei natură și ale cărei orientări sunt examinate în contexte specifice.(BernardValade,1996). Parteneriatul social este împletirea voinței comunității locale cu structurile administrației locale, modalitate de lucru pe care își dorește a o implementa Primaria Comunei Bratca pentru dinamizarea activității locale și a participării comunitare.

O necunoaștere detaliată a condițiilor, poate conduce la o lipsă de eficiență, dacă programele care se doresc a se implementa sunt neadaptate specificului comunității. Ele pot deveni ineficiente, iar beneficiarii nu vor resimți o îmbunătățire a condițiilor de viață.

Implementarea strategiei de dezvoltare locală presupune cooperare între toți factorii responsabili locali, respectiv administrația publică locală, instituții descentralizate și deconcentrate de la nivelul județului, agenți economici, organizații neguvernamentale și societatea civilă, precum și o strânsă colaborare cu alți parteneri din țară și din străinătate.

În ceea ce privește scopul pe termen scurt al acestei strategii, acesta este de a pune la dispoziția autorităților locale și a celorlalte instituții din județ un instrument de lucru care să faciliteze dezvoltarea, promovarea și implementarea unor proiecte care vor contribui la dezvoltarea durabilă a comunei Bratca. Scopul pe termen lung al strategiei este de a contribui la transformarea comunei Bratca într-o zonă cu un caracter distinct și cu o economie viabilă, capabilă să ofere locuitorilor condiții de trai mai bune, într-un mediu curat și sănătos.

1.2 Planificarea strategică la nivel European, național și regional

Elementele strategiei de dezvoltare locală se fundamentează ținând cont de orientările strategice privind politica de coeziune la nivel european și național, de prioritățile determinate de strategia Europa 2020, de prioritățile stabilite în Cadrul Strategic Comunitar pentru perioada 2014 – 2020, precum și de planificarea strategică națională și regională.

Strategia a fost concepută pe tipologia socio-economică, nevoile și potențialul de dezvoltare al comunei Bratca, în corespondență cu prioritățile europene și naționale, precum și cu tendințele de dezvoltare pentru perioada 2014 – 2020 la nivel național, regional și județean.

1.2.1. Cadrul strategic european de dezvoltare durabilă

Termenul de *dezvoltare durabilă* a fost introdus pentru prima dată în anul 1971 de către Barbara Word, fondatorul Institutului Internațional pentru Mediu și Dezvoltare – IIED (International Institute for Environment and Development—cu sediul la Londra, Marea Britanie).

Prima întâlnire a comunității internaționale a fost în 1972 la Conferința de la Stockholm privind mediul uman (Stockholm Conference on Human Environment), pentru a dezbate

problema mediului global și a necesitățile de dezvoltare. La Stockholm s-a stabilit că pentru a realiza un management mai rațional al resurselor, care să conducă astfel la îmbunătățirea mediului, statele trebuie să adopte o abordare integrată și coordonată a planurilor lor de dezvoltare, pentru a se asigura că dezvoltarea lor este compatibilă cu necesitatea de a proteja și îmbunătăți mediul în beneficiul propriei populații.

Necesitatea reorientării eforturilor pentru realizarea obiectivului de integrare s-a concretizat după 11 ani de la Conferința de la Stockholm, respectiv în 1983, când Națiunile Unite au înființat Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare, cunoscută sub denumirea de Comisia Brundtland.

În anul 1987, Comisia Brundtland, abordând temele: (1) interdependența omului cu mediul înconjurător, (2) nevoia pentru o viziune globală și pentru principii commune, (3) legăturile dintre dezvoltarea economică, socială și protecția mediului, a creat un document intitulat „Viitorul nostru comun”, unde se precizează: *„Dezvoltarea durabilă este un proces al schimbării, în care se exploatează resursele, se alege direcția de investiție, se orientează tehnologiile de dezvoltare și în care instituțiile au acțiuni convergente, sporind un viitor potențial pentru nevoile și dorințele umane”*.

În iunie 1992, la Conferința Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare, de la Rio de Janeiro a fost recunoscută oficial, pe plan internațional, necesitatea de a integra dezvoltarea economică și protecția mediului în obiectivul de dezvoltare durabilă. În urma conferinței au rezultat Declarația de la Rio, care conține 27 de principii și Agenda 21, care constituie un plan de acțiune pentru dezvoltarea durabilă cu începere din secolul al XXI-lea. Cele 40 de capitole ale Agendei 21 și cele 27 de principii ale Declarației de la Rio au definit dezvoltarea durabilă ca fiind *“dezvoltarea care îndeplinește necesitățile generației prezente, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și îndeplini propriile necesități”*.

Prin Planul de implementare se urmărește aplicarea de măsuri concrete la toate nivelurile și întărirea cooperării internaționale, în baza responsabilităților comune, dar diferențiate, exprimate în Principiul 7 al Declarației de la Rio și integrarea celor trei piloni ai dezvoltării durabile: dezvoltare economică, dezvoltare socială și protecția mediului la nivel local. În acest sens, eforturile sunt, cu precădere, axate pe:

- eradicarea sărăciei;
- modificarea modelelor de producție și consum;
- protejarea sănătății;
- protejarea și managementul bazei de resurse naturale pentru dezvoltarea economică și socială.

Dezvoltarea durabilă a devenit un obiectiv politic al Uniunii Europene începând cu anul 1997, prin includerea sa în Tratatul de la Maastricht.

Pentru a veni în întâmpinarea problemelor cu care se confruntă Uniunea Europeană, statele membre ale Uniunii Europene au lansat cu prilejul Consiliul European din 23-24 martie 2000, Strategia Lisabona. Scopul declarat al acestei strategii este acela de a revigora politicile comunitare, pe fondul a două provocări majore care afectau economia și societatea: globalizarea și dezvoltarea cu repeziciune a societății informaționale. Strategia propune o dezvoltare durabilă propunând o Europa fondată pe cunoaștere, competitivitate și cooperare inter-regională, concentrarea eforturilor asupra planurilor naționale de dezvoltare, integrarea piețelor financiare și coordonarea politicii macroeconomice, modernizarea și întărirea modelului social european. Agenda Lisabona este cel mai important proiect european de dezvoltare, este reflectarea gândirii strategice pentru economie și societate la nivel comunitar.

Gândită inițial pentru a ajuta Europa să devină „cea mai competitivă economie bazată pe cunoaștere” până în 2010, Agenda Lisabona a suferit în martie 2005, o revizuire. Noua Agendă Lisabona urmărește acum trei obiective majore:

- să promoveze creșterea economică bazată pe cunoaștere și inovare;
- să facă din Europa un loc mai atractiv pentru investiții și muncă;
- să ofere locuri de muncă mai multe și mai bune.

Documentul a evidențiat și unele tendințe nesustenabile, cu efecte negative asupra mediului înconjurător, care puteau afecta dezvoltarea viitoare a Uniunii Europene, respectiv schimbările climatice, amenințările la adresa sănătății publice, sărăcia și excluziunea socială, epuizarea resurselor naturale și erodarea biodiversității. Ca urmare a identificării acestor probleme, în iunie 2005, șefii de state și guverne ai țărilor Uniunii Europene au adoptat o Declarație privind liniile directoare ale dezvoltării durabile, care încorporează Agenda de la

Lisabona, revizuită, pentru creșterea economică și crearea de noi locuri de muncă drept o componentă esențială a obiectivului atotcuprinzător al dezvoltării durabile.

După o largă consultare, Comisia Europeană a prezentat, la 13 decembrie 2005, o propunere de revizuire a Strategiei de la Göteborg din 2001. Ca rezultat al acestui proces, Consiliul UE a adoptat, la 9 iunie 2006, Strategia reînnoită de Dezvoltare Durabilă, pentru o Europă extinsă. Documentul este conceput într-o viziune strategică unitară și coerentă, având ca **obiectiv general** îmbunătățirea continuă a calității vieții pentru generațiile prezente și viitoare prin crearea unor comunități sustenabile, capabile să gestioneze și să folosească resursele în mod eficient și să valorifice potențialul de inovare ecologică și socială al economiei în vederea asigurării prosperității, protecției mediului și coeziunii sociale.

Responsabilitatea pentru implementarea Strategiei revine Uniunii Europene și statelor sale membre, implicând toate componentele instituționale la nivel comunitar și național.

Este subliniată, de asemenea, importanța unei strânse colaborări cu societatea civilă, partenerii sociali, comunitățile locale și cetățenii pentru atingerea obiectivelor dezvoltării durabile.

În acest scop, sunt identificate patru **obiective-cheie**:

- Protecția mediului, prin măsuri care să permită disocierea creșterii economice de impactul negativ asupra mediului;
- Echitatea și coeziunea socială, prin respectarea drepturilor fundamentale, diversității culturale, egalității de șanse și prin combaterea discriminării de orice fel;
- Prosperitatea economică, prin promovarea cunoașterii, inovării și competitivității pentru asigurarea unor standarde de viață ridicate și unor locuri de muncă bine plătite;
- Îndeplinirea responsabilităților internaționale ale UE prin promovarea instituțiilor democratice în slujba păcii, securității și libertății, a principiilor și practicilor dezvoltării durabile pretutindeni în lume.

Dezvoltare durabilă înseamnă progres economic echilibrat, echitate și coeziune socială într-un mediu cu poluare minimă. Dezvoltarea durabilă este concepută ca menținerea posibilităților și condițiilor de viață pentru generațiile viitoare, în special a resurselor naturale

regenerabile, cel puțin la nivelul celor existente pentru generațiile actuale și reducerea factorilor de mediu afectați de poluare.

Elementul central al conceptului de dezvoltare durabilă este reprezentat de interacțiunea dintre populație, progres economic și potențialul de resurse naturale, evidențiindu-se ca probleme esențiale: *optimizarea raportului nevoi –resurse, obiective de atins, mijloace necesare*, pe baza compatibilității lor reciproce în timp și spațiu.

Obiectivul general al dezvoltării durabile este de a găsi un optim de interacțiune și compatibilitate a patru sisteme: economic, uman, ambiental și tehnologic, într-un proces dinamic și flexibil de funcționare. Nivelul optim corespunde acelei dezvoltări de lungă durată care poate fi susținută de către cele patru sisteme. Pentru ca sistemul să fie operațional, este necesar ca aceasta susținere sau viabilitate să fie aplicată în toate subsistemele ce formează cele patru dimensiuni ale dezvoltării durabile – plecând de la energie, agricultura, industrie până la investiții, așezări umane și biodiversitate.

Cerințele minime pentru realizarea dezvoltării durabile includ:

- redimensionarea creșterii economice, având în vedere accentuarea laturilor calitative ale producției;
- eliminarea sărăciei în condițiile satisfacerii nevoilor esențiale – loc de muncă, hrană, energie, apă, locuință și sănătate;
- asigurarea creșterii populației la un nivel acceptabil (reducerea creșterii demografice necontrolate);
- conservarea și sporirea resurselor naturale, întreținerea ecosistemelor, supravegherea impactului dezvoltării economice asupra mediului;
- reorientare tehnologică și punerea sub control a riscurilor acesteia;
- descentralizarea formelor de guvernare, creșterea gradului de participare la luarea deciziilor privind mediul și economia.

Domeniile principale ce caracterizează dezvoltarea durabilă sunt:

- domeniul economic (management eficient al resurselor) care are reperate: veniturile familiei, productivitatea afacerilor, stabilitate, echitate și eficiență

- domeniul natural (menținerea unei baze naturale a vieții, prin reducerea încărcărilor cu deșeuri a eco-sistemului) care are reperatele: sănătatea ecosistemului, prevenirea poluării, biodiversitate și resursele naturale;
- domeniul social (nevoile societății) care are reperatele: participare, consultare, egalitate, mobilitate socială și dezvoltarea instituțiilor.

Preocupările tot mai accentuate privind dezvoltarea economică durabilă sau viabilă, sunt legate de un complex de probleme cu care se confruntă, în prezent omenirea, și anume: sărăcia în mijlocul belșugului; degradarea mediului înconjurător, extinderea necontrolată a urbanizării; nesiguranța ocupării unui loc de muncă; înstrăinarea tineretului; înlăturarea valorilor tradiționale; inflația, șomajul, crize monetare, economice și geografice etc.

Conceptul de dezvoltare durabilă exprimă procesul de lărgire a posibilităților prin care generațiile prezente și viitoare își pot manifesta pe deplin opțiunile în orice domeniu – economic, social, cultural sau politic, omul fiind așezat în centrul acțiunii destinate dezvoltării. Dezvoltarea economică durabilă presupune existența unor condiții economice, culturale și de mediu favorabile. Dacă din perspectivă istorică, condițiile economice au avut un rol covârșitor în evoluția speciei umane, celelalte condiții nu mai pot fi, astăzi, ignorate, componenta economică reprezentând, însă factorul esențial al dezvoltării.

Dezvoltarea durabilă nu este un scop în sine, ci un mijloc pentru a stimula progresul tehnic și economic, prin distribuirea mai echitabilă a efectelor sale asupra generațiilor prezente și viitoare.

Strategia Europa 2020

Strategia *Europa 2020* a fost adoptată în cadrul Consiliului European din 17 iunie 2010, pe fondul unei crize economice profunde și a intensificării provocărilor pe termen lung, precum globalizarea, presiunea asupra utilizării resurselor și îmbătrânirea populației. Strategia *Europa 2020* propune o nouă viziune economică, care să ajute UE să iasă din criză și să edifice o economie inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, cu niveluri ridicate de ocupare a forței de muncă, de productivitate și de coeziune socială.

Strategia se fundamentează pe trei priorități tematice, care se întrepătrund și se condiționează reciproc:

1. *creștere economică inteligentă*: dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare;
2. *creștere economică durabilă*: promovarea unei economii mai eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive;
3. *creștere economică favorabilă incluziunii*: promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, în măsură să asigure coeziunea economică, socială și teritorială.

Pentru a defini acțiunile necesare aplicării Strategiei *Europa 2020*, Comisia Europeană a propus atingerea, până în anul 2020, la nivel european, a următoarelor obiective:

1. *rata de ocupare* a populației cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 ani - minimum 75%;
2. nivelul *investițiilor în cercetare și dezvoltare* - 3% din PIB-ul UE;
3. atingerea *obiectivului „20/20/20”* (sau 30/20/20, în cazul respectării anumitor condiții) *în domeniul schimbărilor climatice și al energiei*;
4. *rata părăsirii timpurii a școlii* - 10%, iar ponderea populației cu studii superioare și vârsta între 30 și 34 de ani - cel puțin 40%;
5. *reducerea cu 20 de milioane a numărului cetățenilor europeni amenințați de sărăcie* (ceea ce ar corespunde reducerii cu 25% a numărului de persoane cu risc de sărăcie).

Succesul în atingerea obiectivelor *Europa 2020* depinde de implementarea la nivel național a reformelor structurale necesare pentru a accelera creșterea economică inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii. Programele Naționale de Reformă (PNR) reprezintă obligația fiecărui stat membru de a transla la nivel național obiectivele *Europa 2020*.

1.2.2. Contextul strategic național și regional de dezvoltare durabilă

La nivelul Statelor Membre ale Uniunii Europene, Strategia Europa 2020 este implementată prin intermediul **Programelor Naționale de Reformă (PNR)**.

Țintele Strategiei Europa 2020 asumate de România sunt:

- rata de ocupare a populației cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani de 70%;
- nivelul investițiilor în cercetare și dezvoltare de 2% din PIB-ul României;
- obiectivul 20/20/20 în materie de energie și schimbări climatice;
 - emisiile de gaze cu efect de seră cu 20% sub nivelul înregistrat în 1900;
 - 24% din energia produsă să provină din surse regenerabile;
 - creșterea cu 19% a eficienței energetice;
- rata de părăsire timpurie a școlii sub 11,3%;
- ponderea tinerilor cu vârsta între 30-34 ani, absolvenți ai unei forme de învățământ terțiar, de cel puțin 26,7%;
- scăderea numărului de persoane expuse sărăciei cu 580.000.

Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă stabilește obiective concrete pentru trecerea, într-un interval de timp rezonabil și realist, la modelul de dezvoltare generator de valoare adăugată înaltă, propulsat de interesul pentru cunoaștere și inovare, orientat spre îmbunătățirea continuă a calității vieții oamenilor și a relațiilor dintre ei în armonie cu mediul natural. Ca orientare generală, lucrarea vizează realizarea următoarelor obiective strategice pe termen scurt, mediu și lung:

- **Orizont 2020:** atingerea nivelului mediu actual al țărilor Uniunii Europene la principalii indicatori ai dezvoltării durabile;
- **Orizont 2030:** apropierea semnificativă a României de nivelul mediu din acel an al țărilor membre ale UE din punctul de vedere al indicatorilor dezvoltării durabile.

Îndeplinirea acestor obiective strategice va asigura, pe termen mediu și lung, o creștere economică ridicată și, în consecință, o reducere semnificativă a decalajelor economico-sociale dintre România și celelalte state membre ale UE. Prin prisma indicatorului sintetic prin care se măsoară procesul de convergență reală, respectiv produsul intern brut pe locuitor (PIB/loc), la

puterea de cumpărare standard (PCS), aplicarea Strategiei creează condițiile ca PIB/loc exprimat în PCS să se apropie de 80% din media UE în anul 2020 și să fie ușor superior nivelului mediu european în anul 2030.

Se asigură, astfel, îndeplinirea obligațiilor asumate de România în calitate de stat membru al Uniunii Europene în conformitate cu Tratatul de aderare, precum și implementarea efectivă a principiilor și obiectivelor Strategiei Lisabona și Strategiei pentru Dezvoltare Durabile reînnoite a UE.

Cadrul Strategic de Dezvoltare a României 2014 – 2020 (CSDR) definește viziunea cu privire la domeniile în care România ar trebui să investească cu prioritate (politica națională de investiții).

Obiectivele tematice ale Cadrului Strategic de Dezvoltare a României 2014 –2020 sunt:

Creștere durabilă

1. Protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor;
2. Promovarea sistemelor de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor rețelelor majore;
3. Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele;
4. Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii și a gestionării riscurilor;

Creștere inteligentă

5. Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării;
6. Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii, a sectorului agricol și a celui de pescuit și acvacultura;
7. Sporirea utilizării, calității și accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor;

Prioritate orizontală

8. Consolidarea capacității instituționale și o administrație publică eficientă;

Creștere favorabilă a incluziunii

9. Investițiile în educație, competențe și învățare pe tot parcursul vieții;
10. Promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă;

11. Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei

Planul Național de Dezvoltare 2014 – 2020 (PND) este instrumentul fundamental prin care România își propune să recupereze rămănerile în urmă în domeniile socio – economice față de Uniunea Europeană, reprezentând un instrument de prioritizare a investițiilor publice pentru dezvoltare.

PND reprezintă documentul de planificare strategică și programare financiară multianuală elaborat într-un larg parteneriat, care va orienta și stimula dezvoltarea socio – economică a României în conformitate cu politica de coeziune a Uniunii Europene.

Prin PND au fost stabilite șase priorități naționale de dezvoltare:

- creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere;
- dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport;
- protejarea și îmbunătățirea mediului;
- dezvoltarea resurselor umane, promovarea ocupării și a incluziunii sociale și întărirea capacității administrative;
- dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității în sectorul agricol;
- diminuarea disparităților de dezvoltare între regiunile țării.

PND reflectă prioritățile stringente de dezvoltare ale României la nivel național, regional și local și propune susținerea acestora prin investiții publice concentrate, alocate pe bază de programe și proiecte.

Planul de dezvoltare regional a regiunii Nord –Vest (2014 - 2020) reprezintă instrumentul prin care regiunea, plecând de la analiza socio-economică regională și având drept cadru obiectivele tematice, prioritățile de investiții și acțiunile cheie prevăzute de proiectele de regulamente privind fondurile europene, își promovează prioritățile și interesele în domeniul economic, social, etc, reprezentând în același timp contribuția regiunii la elaborarea Strategiei Naționale de Dezvoltare 2014-2020.

Obiective strategice de dezvoltare pe termen mediu și lung (2034) ale Regiunii Nord-Vest sunt:

- Dezvoltarea de avantaje comparative prin investiții în domeniile de specializare inteligentă ale regiunii;
- Racordarea Regiunii la fluxurile internaționale de mărfuri, turiști, investiții, informații și valori culturale și asigurarea rolului de deservire ca „regiune logistică”;
- Creșterea investițiilor în capitalul uman și social al regiunii, în vederea asigurării suportului pentru o dezvoltare durabilă;
- Creșterea eficienței economiei rurale, conservând totodată calitatea mediului și patrimoniul etno-folcloric extrem de bogat al regiunii;
- Transformarea centrelor urbane în spații de influență și de atracție regională și trans-regională;
- Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei.

Cap. 2 – Prezentarea comunei Bratca

2.1 Capitalul natural

2.1.1 Așezare geografică și cadrul natural

Comuna Bratca este situată în depresiunea Vad-Borod, străjuită de Munții Plopișului la nord-est și Munții Pădurea Craiului la sud. Așezată în estul Bihorului are limită de județ cu județele Sălaj și Cluj. Bratca este a doua comună bihoreană (prima fiind Bulz) din zona de amonte a Crișului Repede. Curgând de la est spre vest, pe o distanță de aproximativ 3,5 km, acesta adună pe teritoriul comunei Bratca apele a importanți afluenți: Valea Iadului (Iadei), Valea Boiului, Valea Negruță, Valea Beznii și Valea Brătcuței.

În componența comunei Bratca intră satele:

- Bratca - centrul de comună, cu 1569 locuitori,
- Beznea cu 1356 locuitori,
- Valea Crișului (Valea Neagră) cu 495 locuitori,
- Lorău cu 475 locuitori,

- Ponoară cu 662 locuitori,
- Damiș 601 locuitori.

Fig. 1. Localizarea comunei Bratca în cadrul județului Bihor

Comuna Bratca se află pe calea ferată Oradea - Cluj-Napoca, la 60 km de Oradea și 90 km de Cluj-Napoca. Accesul spre Bratca este asigurat și de DN1 (E60), satul Beznea, primul așezat dinspre această direcție aflându-se la 2,5 km de E60.

Din punct de vedere geografic, comuna Bratca se situează între paralelele de 46°38' și 47°08' latitudine nordică și 21°52' și 23°10' longitudine estică și are o suprafață de 136,48 km².

Comuna este așezată în zona Munților Apuseni - una din cele mai captivante și mai inedite regiuni montane din România. Împrejurimile comunei nu se remarcă prin înălțimi spectaculoase. Faima peisajului brătcan constă mai mult în îmbinarea armonioasă, artistică între liniile domoale ale planurilor cu verticala abruptelor, eleganța văilor și calmul platourilor de înălțime.

Unitățile de relief care adăpostesc comuna sunt Munții Plopișului la nord și Munții Pădurea Craiului la sud.

Comuna Bratca este așezată pe ambii versanți ai râului Crișul Repede, care o străbate de la est spre vest, mai exact în Defileul Crișului Repede în cea mai mare parte, care face legătura între depresiunile Huedin și Borod. Defileul Crișului Repede se constituie dintr-o alternanță de zone depresionare cu aspect de bazinet sau chiar mici depresiuni, mai largi și zone mai înguste. Zonele de lărgire de la est spre vest sunt : Valea Drăganului, Ciucea, Bulz, Bratca și Șuncuiuș, iar porțiunea cea mai îngustă se desfășoară între Șuncuiuș și Vadu Crișului.

În cadrul compartimentului depresionar Borod se include și Podișul Beznea, denumire dată după localitatea care se află aici.

Comuna se învecinează spre nord cu comuna Borod, spre nord- est cu Ciucea, spre est cu Bulz, spre sud- est cu Căbești spre sud- vest cu comuna Roșia, iar cu Șuncuiuș spre vest.

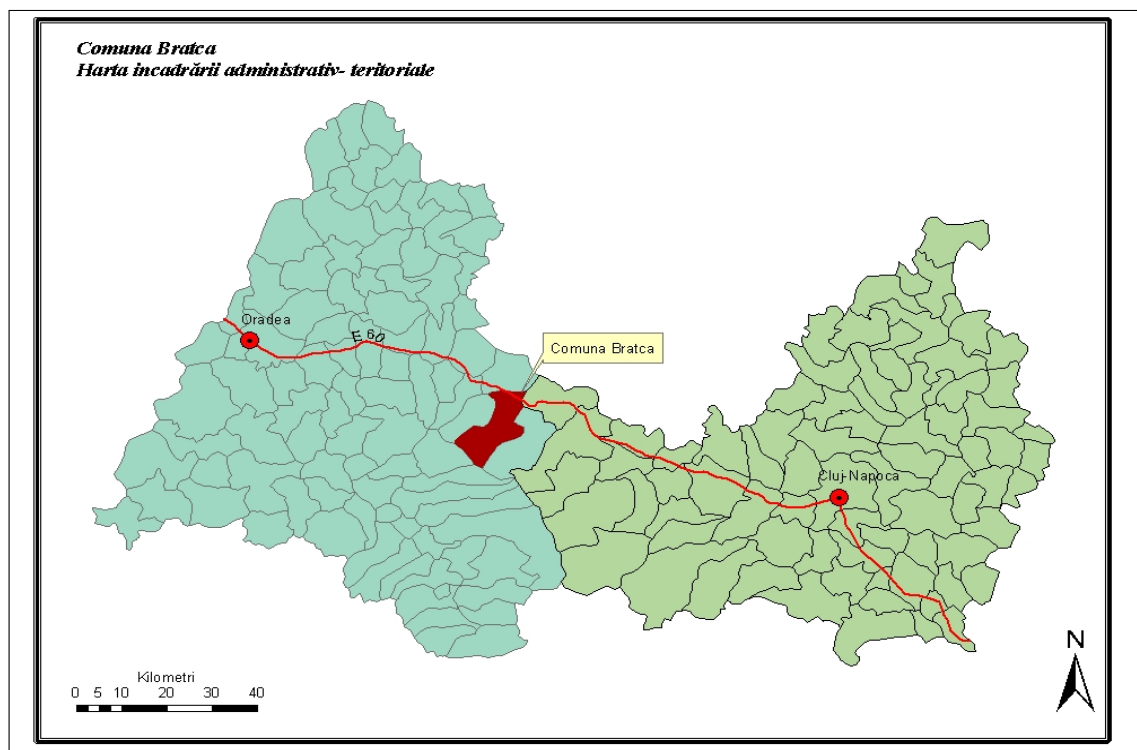

Fig. 2. Harta încadrării administrativ-teritoriale

2.1.2 Geologia

Din punct de vedere geologic teritoriul comunei Bratca prezintă o mare variabilitate. Astfel, se observă o diferențiere între partea nordică și cea sudică a comunei datorită extinderii acesteia în două unități de relief distincte: Munții Pădurea Craiului și Depresiunea Borod despărțite de Crișul Repede.

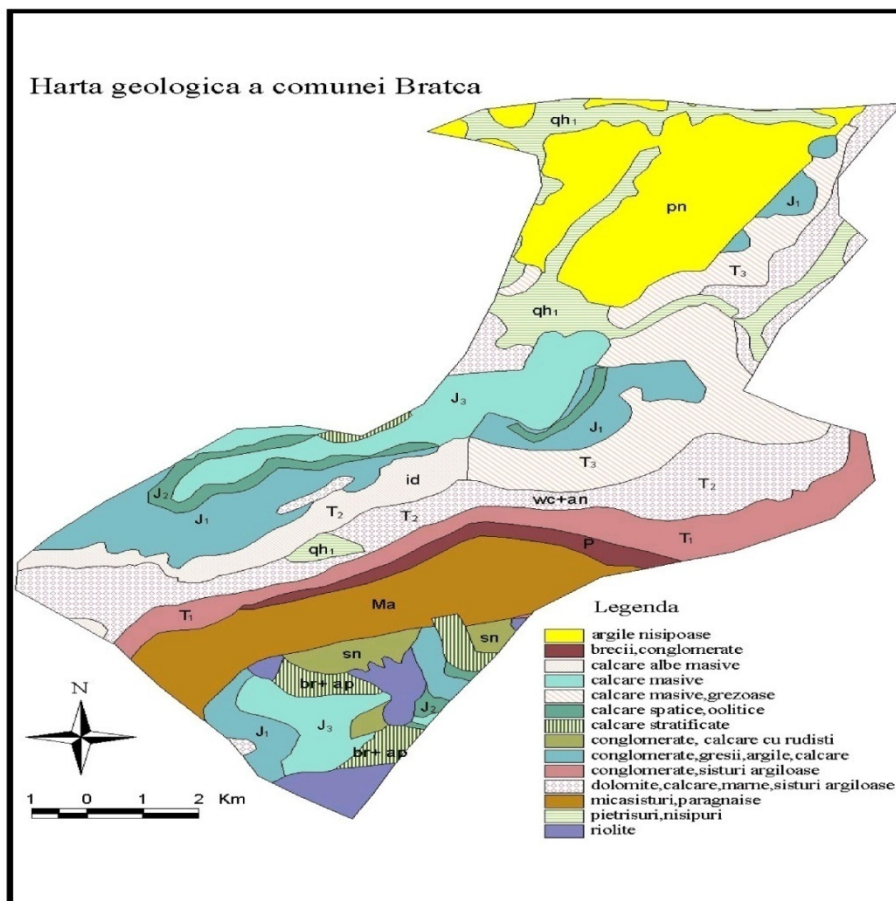

Fig. 3. Harta geologică a comunei Bratca.

La sud de Crișul Repede, corespunzător Munților Pădurea Craiului se disting:

1. formațiunile cristaline care constituie fundamentul Autohtonului de Bihor, întâlnit mai ales la izvorul Văii Brătcuței. Aceste formațiuni fac parte din șisturile cristaline ale seriei de Someș și sunt formate din paragnaise, șisturi cuarțitice și micașisturi. Pe seama lor s-a format un relief cu forme greoaie care se impun prin masivitate ;

2.formațiunile mezozoice sunt alcătuite, în general, dintr-o succesiune de roci care s-au depus în trei cicluri de sedimentare: triasic, jurasic și cretacic ;

3.formațiunile eruptive sunt reprezentate prin roci vulcanice și subvulcanice de tip Vlădeasa și sunt alcătuite din riolite în asociație cu mici corpuri intrusive constituite din dacite și riolite, răspândite în bazinele superioare ale văilor(în partea sud-estică a comunei).

Partea nordică a comunei corespunde Depresiunii Borod care se desfășoară în lungul Crișului Repede sub forma unui culoar scufundat, de tip graben, între Munții Pădurea Craiului și Munții Plopișului. Este o depresiune de tip golf, în care s-au depus formațiuni neogen-cuaternare formate din gresii, conglomerate, marne sarmațiene, nisipuri și argile nisipoase pannoniene și din pietrișuri și nisipuri pleistocen-holocene ce intră în alcătuirea teraselor și a luncilor(valea Crișului Repede și Valea Beznii).

Depozite pannoniene se găsesc și sub formă de marne cenușii pe lângă argilele nisipoase. Baza Pannonianului se poate localiza în Valea Beznii, fiind reliefat printr-o succesiune de marne negricioase stratificate. Acestea, în general sunt fosilizate.

2.1.3 Relieful

Comuna Bratca se situează pe două unități mari de relief: Depresiunea Borod la nord și Munții Pădurea Craiului la sud de Crișul Repede.

Ca forme de relief, comuna întrunește toate tipurile clasice, de la câmpie subcolinară, cu 300m altitudine (vatra satului Bratca din lunca superioară a Crișului Repede), la coline în Beznea, la dealuri în satul Valea Crișului, Lorău și Dealul Pancului și dealul Nemeșilor în satul Bratca cu altitudini între 300 și 600m, la munte în Damiș, Ponoară și în cătunele satului Bratca, în Dealul Ponorii, Arsură, Glimeia în est, Măgura Beznii la nord altitudini de 700- 800m, iar în Runjet-Damiș aproape 1000m (vezi Fig. 4).

La altitudini mai mari se găsesc platouri întinse ca Glimeia și Poiana în Damiș, Poiana și Lunca Poienii.

Pe teritoriul comunei Bratca au fost evidențiate două suprafețe de nivelare:

a) Suprafața Zece Hotare - se extinde la circa 600-700m și, în general, este vorba de plaiuri prelungi ce se extind pe cumpenele ce coboară spre Crișul Repede și pe cumpăna între Crișul Negru și Crișul Repede.

b) Suprafața Fertișagului - această suprafață de eroziune apare pe Platoul Beznea, la circa 400-450m, uneori chiar 500m, iar pe stânga Crișului Repede în zona Bratca-Șuncuiuș unde pătrunde adânc și pe văile afluate.

Partea nordică a comunei face parte din Depresiunea Vad-Borod care aparține Marelui Bazin Pannonic, care s-a constituit în perioada regresiei sarmațiene. Ea are forma unui culoar scufundat și este de tip graben.

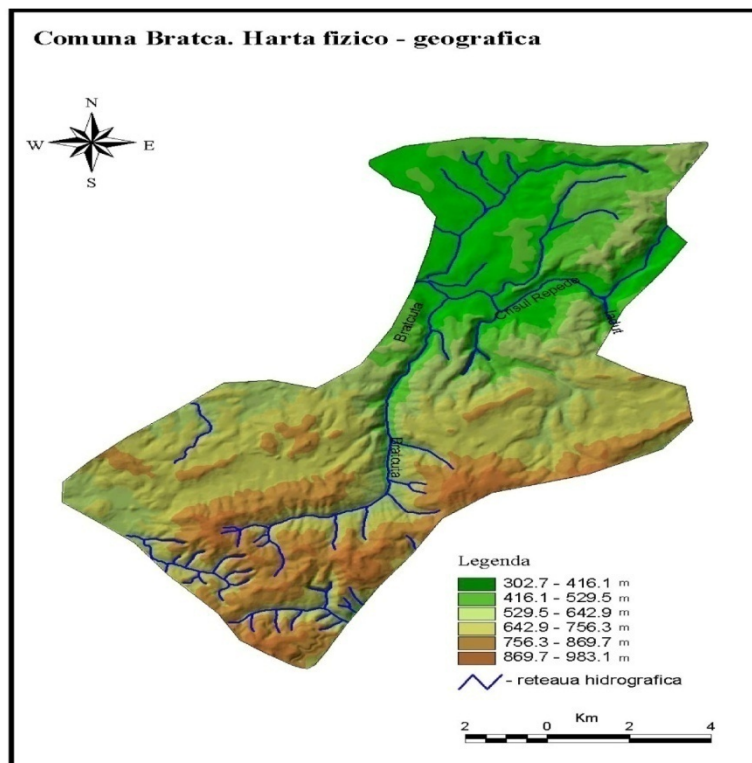

Fig.4 -Harta fizico- geografică a comunei Bratca

Trecerea spre zona montană se face printr-un relief dezvoltat în trepte, fie prin povârnișuri alcătuite din glacisuri vechi sau chiar abrupturi calcaroase.

O subunitate a Depresiunii Borod întâlnită pe teritoriul comunei este Podișul Beznea. Acesta are în general o altitudine de 400m, fiind un podiș format din culmi line care alcătuiesc uneori o serie de interfluvii pe care s-a dezvoltat așezarea Beznea (vezi Fig. 4-Harta fizico-geografică a comunei Bratca).

Elaborator S.C. Euro Proiect Consulting Grup S.R.L.

Uniformitatea spațiului geografic este fragmentată de Dealul Craiului (613m) în partea nordică. Aici se poate vorbi de două tipuri morfostructurale: deluroase și depresionare, la care se adaugă și tipul montan, mai restrâns (Magura Beznea, 897m).

Dacă se urmărește linia nord-sudică se poate menționa zona piemontană a Munților Plopișului cu Măgura Beznea (897m) și Dealul Craiului (613m), după care este în descreștere până către satul Bratca, aici altitudinile fiind în jur de 310m.

Predominant este relieful colinar constituit dintr-o serie de interfluvii cu direcție est-vest, cu altitudini cuprinse între 330m și 447m (Dealul Spânzurătorii). Pe anumite porțiuni, de-a lungul Văii Beznea există lunci destul de înguste, versanții ajungând chiar pe marginea pâraielor.

Partea sudică a comunei face parte din unitatea montană a Pădurii Craiului. Munții Pădurea Craiului sunt situați în partea nord-vestică a Munților Apuseni unde formează atât din punct de vedere geologic, cât și morfologic o vastă "peninsulă", care se desprinde de blocul central al acestora pe linia grabenului de la Remeți, străbătut de Valea Iadului și se desfășoară spre nord-vest, între Depresiunile Vad-Borod la nord și Beiușului la sud, până aproape de Băile Episcopiei.

Se prezintă sub forma unei platforme fragmentată într-o serie de culmi și masive izolate, separate de văi adânci a căror altitudine scade de la est spre vest. Spre vest, spre Valea Iadului, variază între 850 și 1025m (Vârful Hodângușa, Măgura Beiușelor, Dealul Mare, 957m), în zona centrală între 600 și 800m (Culmea Roșiorului, 751m), iar în extremitatea nord-vestică să coboare până la 345m (Dealul Șomleu).

Se remarcă și o coborâre treptată spre cele două depresiuni, cu caracter mai pronunțat spre Depresiunea Beiuș.

Munții Pădurea Craiului prezintă o mare energie de relief ce se realizează între fundul văilor, uneori foarte adânci (200-300m) și culmile care le însoțesc, platouri carstice ciuruite cu numeroase doline și masive izolate ce se înalță cu 100-200m deasupra lor. Munții Pădurea Craiului se caracterizează și printr-o remarcabilă dezvoltare a carstului pe o suprafață de circa 425 km².

De aceea, când analizăm relieful comunei Bratca la sud de Crișul Repede, trebuie să ținem cont de cele două tipuri de relief întâlnite aici:

- *relieful dezvoltat pe roci necarstificabile* - acest tip de relief este reprezentat în funcție de vârsta și natura acestora, fie prin forme greoaie dar semețe prin altitudinea și desfășurarea lor, fie prin forme de joasă altitudine, uneori plate. Șisturile cristaline de pe teritoriul comunei sunt legate de cele mai mari înălțimi (Măgura Dosului, 945m), cu un pronunțat caracter montan. Acest caracter a fost generat de cursurile de apă (Valea Brătcuței în partea sa superioară) care au o pantă destul de accentuată și un profil larg deschis. Relieful acestei măguri se caracterizează prin forma rotunjită, cu pantă relativ uniformă, în cea mai mare parte fiind împădurită, constituind sursa permanentă de alimentare cu apă a cursurilor epigeice din bazinul superior al Văii Brătcuței. Relieful dezvoltat pe conglomerate, gresii cuarțitice și șisturi argiloase liasice formează cuvertura impermeabilă a culmilor și masivelor izolate. Acestea se caracterizează prin forme rotunjite, separate de depresiuni carstice și văi adânci (Culmea Glimeia, 841m). Racordul cu depresiunea carstică Damiș-Ponoraș se face prin intermediul unor pante line.

- *relieful dezvoltat pe roci carstificabile* - acest tip de relief are o mare răspândire pe suprafața comunei. Pe aceste roci au avut o intensitate mare procesele chimice. Formele de dezagregare chimică sunt reprezentate prin abrupturi dezvoltate în lungul Văii Brătcuței, deasupra ponoarelor. Depozitele calcaroase au dat naștere unor numeroase fenomene carstice: doline, văi carstice, drenaje subterane, ponoare, etc.

2. 1.4 Clima

Datorită întinderii mari a comunei, aici se poate constata o mișcare valorică a elementelor climatice determinată de mersul maselor de aer din Depresiunea Borod și din defileul Crișului Repede. Dispunerea reliefului pe verticală impune etajarea în același sens a valorilor elementelor climatice. Proprietățile suprafeței active au un rol important în geneza și dezvoltarea proceselor și fenomenelor meteorologice.

Principalele elemente climatice ale comunei Bratca se bazează pe observațiile meteorologice făcute la stația Borod.

Temperatura medie anuală în comuna Bratca este de 9°C, valoare înregistrată pe baza observațiilor multianuale efectuate la stația Borod.

Elaborator S.C. Euro Proiect Consulting Grup S.R.L.

Se observă o scădere a temperaturii spre satele de munte Damis și Ponoară, aici temperatura fiind mai scăzută cu 0,2^o- 0,3^o C față de partea nordică a comunei, respectiv satele Bratca, Beznea și Valea Crișului.

Regimul precipitațiilor a fost modificat după crearea barajului și lacului de acumulare de la Leșu, de pe Valea Iadului, care influențează cantitatea de precipitații căzută în aceasta zonă, acestea devenind mai numeroase. Cantitatea medie multianuala de precipitații este de 703,2 mm. Aceasta variază de la 600,8mm până la 959,4 mm.

Cantitatea de precipitații căzute într-un an nu este uniformă pe întreg teritoriul comunei Bratca, astfel la Damiș, datorită altitudinii mai ridicate, cantitatea de precipitații este mai mare.

Regimul de îngheț - reducerea radiației solare și invaziile de aer rece provoacă scăderea temperaturii sub 0^oC în sezonul rece. La Bratca primul îngheț are loc în prima decadă a lunii octombrie (1.X.- 11.X), iar ultima zi cu îngheț poate fi în luna mai. Frecvența anuală a înghețului este mai ridicată în satul Damiș datorită altitudinii mai ridicate. Numărul zilelor cu îngheț la Bratca poate ajunge până la 150-160 zile pe an.

Stratul de zăpadă - prima zăpadă la Bratca apare în a doua jumătate a lunii noiembrie, iar stratul de zăpadă se formează de obicei în luna decembrie.

Numărul zilelor cu ninsoare variază între 20- 25 pe an, iar numărul anual de zile cu strat de zăpadă, care depinde de condițiile microclimatice, de vânt, de pantă, de acoperirea cu vegetație, este cuprins între 60- 80 de zile. Grosimea stratului de zăpadă este în general mică, de 15- 20 cm, dar poate atinge grosimea de 30- 35 cm. În regiunea de munte Damiș, grosimea stratului de zăpadă este în jur de 80 cm.

Vânturile - comuna Bratca, situată în partea de nord- vest a țării, se găsește sub influența circulației zonale din vest și nord- vest. Regimul vântului este influențat de formele de relief care modifică direcția și viteza vântului. Cele mai mari viteze ale vântului sunt la Damiș, Ponoară și pe cursul Crișului Repede.

Fenomene deosebite - unele fenomene atmosferice, cum sunt ceața, bruma și aversele de ploaie însoțite de grindină sunt prezente și aici. Prima brumă apare în luna octombrie, uneori chiar în septembrie și se poate întâlni chiar în luna mai. Ceața se produce în sezonul rece, în

condițiile răcirii nocturne a suprafeței active. Numărul mediu al zilelor cu ceață este 32 zile pe an.

Ca și concluzie, putem spune că această comună se afla într-o zonă de climă temperat-continentală moderată, caracterizată prin temperaturi medii anuale de 9°C, ierni blânde și veri nu prea călduroase, precipitații relativ bogate, toate acestea pe fondul condițiilor locale de relief care impun și unele mici diferențieri microclimatice.

2.1.5 Hidrografia

Rețeaua de apă permanentă și temporară e bine reprezentată în cadrul comunei, prezentând unele particularități în funcție de condițiile locale (orografice, climatice, fito și pedogeografice), alături de condițiile antropice.

Apele freatice

Aceste sunt dispuse, în linii mari, în funcție de treptele și formele de relief. Ele sunt cantonate mai ales în depozitele de luncă și terasă.

Depozitele aluvionare din luncă, care concentrează apa freatică, sunt formate în cea mai mare parte din nisipuri, pietrișuri și bolovănișuri. Există zone cu nivel hidrostatic liber, uneori ascensional (exemplu: zona situată pe malul stâng al Crișului Repede, începând de la podul peste Criș, pe drumul Bratca- Beiuș, pe o distanță de circa 400 m).

Rețeaua hidografică de suprafață

Aproape toate apele din comuna Bratca sunt tributare Crișului Repede. Suprafața bazinului Crișului Repede este de 2246,6 km² și are o lungime de 148 km. Pătrunde în județul Bihor în aval de Bucea cu un aspect de râu de munte (panta de scurgere 7m/km) datorită reliefului sălbatic pe care îl străbate prin calcarele Pădurii Craiului până la Vadu Crișului.

Crișul Repede străbate comuna Bratca pe o lungime de circa 7 km și primește pe teritoriul ei șase afluenți, trei de stânga și trei de dreapta. Debitul mediu multianual al Crișului Repede înregistrat la stația hidrometrică Vadu Crișului (înființată în anul 1917) este de 20 m³/s.

Afluenții de pe partea dreaptă ai Crișului Repede au un debit mai mic și afluează izvoarele dinspre Munții Plopișului începând de sub culmea Dealul Craiului, traversată de șoseaua E60 și din apa din precipitații din această zonă. Acești afluenți sunt: Valea Negruța, ce

străbate satul Valea Crișului, în lungime de 5,5 km; Țava, care delimitează satele Valea Crișului și Beznea, lungă de 4 km și Valea Beznii, cel mai important afluent de dreapta, cu o lungime de peste 9 km și colectează toate pâraiele de pe suprafața satului Beznea. Aceste pâraie au fie scurgere permanent (pârâurile Valea Babelor, Valea Dumii, Valea Corbanilor, Valea Fânașelor), fie intermitentă (Unguricea, Valea Pozmanilor).

Pe partea stângă a Crișului Repede, cei trei afluenți sunt mult mai mari, aducând apele de pe cea mai mare parte a versanților nordici ai Munților Pădurea Craiului. Primul afluent de stânga este Valea Iadului, recepționat chiar la intrarea în comuna (dar care își are albia pe teritoriul comunei Bulz). Are o lungime de 42 km, având la vărsare un debit mediu multianual de 5 m³/s. Al doilea afluent este Valea Boiului, ce izvorăște de sub culmea Dealul Ponorii, având o lungime de 8 km. Acesta colectează izvoarele și apele din precipitații din satele Ponoară și Lorău și o parte a cătunului Poiana. Cursul acestei văi e foarte sălbatic, cu numeroase cascade și marmite. Valea Brățuței, al treilea afluent, are o lungime de 12,5 km. Izvorăște din partea sudică a comunei, din apropiere de Măgura Dosului (945m) și Ruget (974m) și colectează apele din partea estică a satului Damiș, a dealului Runc, Botii și cătunul Poiana Bratca.

Restul apelor, din satul Damiș, se îndreaptă prin pârâul Albioara spre Bazinul Crișului Negru.

Rețeaua hidrografică este relativ bine repartizată, fiind însă deficitară în zona de coline din cătunul Poiana Bratca și Surd din satul Lorău, unde apa lipsește.

Lacurile

Pe teritoriul comunei Bratca se găsește un singur tip de lacuri: lacurile temporare, formate în doline. Aceste lacuri au dimensiuni reduse. Cele mai importante lacuri sunt : Balta Bivolilor, Bălțile Munăului, Lacul din Dolina Mare, Balta din Secătura.

Apele subterane

Datorită reliefului carstic, în această zonă s-a dezvoltat o bogată rețea hidrografică subterană. Se disting două rețele subterane importante, ambele situate în Depresiunea de captare carstică a Damișului:

- rețeaua subterană situată între Ponorul Toaia și Izbulul Dămișenilor;
- rețeaua subterană dintre Ponorul din Secătura Brătcanilor și Izbulul Brătcanilor.

2.1.6 Vegetația

Flora comunei este foarte variată datorită diversității formelor de relief, de la flora montană până la cea de depresiune și dealuri joase.

Putem spune că există o etajare a vegetației, de la nord spre sud, după cum crește și altitudinea reliefului. Astfel, zona localității Beznea face parte din etajul stejarului, în timp ce partea de nord-est face parte din etajul fagului, până la cel al coniferelor în partea din amonte a Văii Brătcuței și la întâlnirea satelor Ponoară, Bratca și Damiș. În satul Beznea și parte a satului Valea Crișului, datorită climei mai blânde, cu umiditate suficientă, au predominat în trecut pădurile de gorun, dar, datorită defrișărilor și transformărilor lor în teren agricol, azi mai există doar pâlcuri de păduri de gorun. Izolat sau în pâlcuri mici se găsesc și alți arbori: frasinul, ulmul, carpenul, plopul și salcia în lungul cursurilor de apă. Stratul ierbaceu este dominat de diferite specii de euphorbia (laptele câinelui), iar pe pajiști predomină păiușurile.

Al doilea etaj, cel al fagului, e prezent în partea sudică a comunei, în satele Lorău, Ponoară, Damiș, cea mai mare parte a satului Bratca și chiar Valea Crișului pe o porțiune redusă. Aici se găsesc păduri compacte de fag, însoțite și de alte specii cum sunt: mesteacănul, platanul, frasinul, carpenul, cerul, diferiți arbuști diseminați în masa făgetului, dar predominant în zonele marginale și în poieni, cum sunt: iova, plop tremurător, tei, scoruș, alun, păducel. Tot în aceste etaje se găsesc și diferite plante cu flori cum sunt: piciorul cocoșului, șopârlița, colțișor, floarea paștelui, ferigi, ciuperci, diferite specii epifite: vâsc, curpen. Pe pajiști predomină gramineele: iarba vântului, păiușuri, tremuratoarea și în locurile mai umede diferite rogozuri. Pentru consolidarea pantelor mai abrupte s-au plantat salcâmi în zona stejarului și oțetari în zona fagului.

La altitudini de peste 800 m, în etajul fagului se infiltrează sau apar chiar și compacte elemente rășinoase cum sunt: bradul, larița, iar în locurile mai umbrite molidul, dar și diferite plante ierboase: măcriș, clopoței, diferiți mușchi, ferigi, ciuperci (ghebe de brad, hribi, gălbiori, etc.).

Pajiștile cuprind, în special, graminee, dar pășunatul excesiv și nefertilizarea fac ca în unele locuri să se extindă plante precum țepoșica sau părul porcului (plantă necomestibilă pentru animale). În cadrul fânețelor apar, mai frecvent, plante precum: margarete, piciorul

cocoșului, pătlagina, sunătoare, panseluțe, arnica și o plantă ocrotită, *Trollius europaeus* (bulbucii).

2.1.7 Fauna

Fauna prezentă pe teritoriul comunei Bratca este destul de numeroasă și diversificată, predominând speciile caracteristice regiunii central-europene, dar și unele specii caracteristice regiunii nord-europene (ciocănițoarea) sau est-europene (dihorul).

Pădurile sunt străbătute de urși, mistreți, lupi, căprioare, în timp ce în apele iuți ale pâraielor de munte abundă păstrăvii.

Fauna caracteristică pădurilor de foioase este împărțită pe mai multe nivele de viață, de la învelișul de sol până la vârful arborilor. Animalele caracteristice zonei de pădure sunt: mistrețul, lupul, căprioara, vulpea, iepurele, jderul, dihorul. Numeroase specii de păsări se găsesc aici: coțofana, bufnita, mierla, cucul, cioara, uliul, sturzul de vâsc, turtureaua, ciocănițoarea, graurul, etc. Pe sol, există de asemenea o fauna bogată formată din reptile (șarpele de pădure, șopârle), melci, batracieni, etc.

Fauna zonelor defrișate și transformate în terenuri agricole este mai săracă decât a pădurilor. Caracteristice pentru aceste terenuri sunt rozătoarele: șoareci, popândăi, hârciogii, dar și șerpi, șopârle. Speciile de păsări întâlnite sunt prepelița, graurul, cioara, iar în zonele de luncă - barza.

Fauna piscicolă în apele Crișului Repede și a afluenților săi este destul de bogată. Predomină specii din familia Cyprinidelor: mreana și cleanul, raspândite în Crișul Repede și în zonele de confluență ale acestuia cu Bratca, Iad. Fondul salmonicol corespunde cursurilor superioare ale afluenților Crișului Repede.

2.1.8 Solurile

Zonalitatea condițiilor fizico – geografice a impus pe teritoriul județului Bihor un înveliș de sol foarte variat și complex.

Din cadrul condițiilor fizico – geografice, clima și vegetația sunt răspunzătoare, în cea mai mare parte de existența diferitelor tipuri genetice de sol, precum și de succesiunea lor, atât

pe orizontală, în cadrul reliefului de câmpie, cât și pe verticală, în regiunile de dealuri sau în cele montane.

În zonele ocupate de păduri de fag, păduri de amestec fag – rășinoase, molidișuri, păduri pure de gorun și fag – gorun apar solurile montane brune de pădure. Substratul petrografic este reprezentat din roci variate calcaroase și bazice care, prin conținutul ridicat în cationi bazici limitează dezvoltarea proceselor de podzolire.

În aceste condiții pedogenetice se conturează principalele însușiri ale solului, cum ar fi acumularea de humus forestier de tip mull, levigarea sărurilor solubile, lipsa diferențierii texturale, prezența scheletului, gradul de saturație în baze ridicat și grosimea redusă a profilului.

Pe versanții slab înclinați, pe platouri și pe interfluviile largi apar situații de drenaj deficitar care provoacă un exces de apă temporar și procese de podzolire. Ca urmare apar soluri montane brune podzolate.

Acolo unde sunt păduri amestecate de fag cu gorun, păduri de gorun și păduri de cer și gârniță apar solurile brune de pădure. Substratul petrografic pe care se dezvoltă aceste soluri este foarte variat, materialul parental fiind alcătuit din depozite loessoide, nisipuri daciene, argile și marne ponțiene, gresii miocene, depozite de terasă cuaternare care au un conținut bogat în componente bazice.

Rendzinele ocupă suprafețe destul de extinse în Munții Pădurea Craiului, fiind condiționate de prezența calcarelor mezozoice. Apariția lor mai este legată de condițiile de climă umedă a zonei forestiere și de existența pădurilor de gorun, fag și fag în amestec cu conifere. Relieful constituie un factor esențial în răspândirea lor. Ele se întâlnesc numai în condiții de relief accidentat, ocupând zonele de interfluvii și mai puțin povârnișurile accentuate.

Degradarea sau distrugerea prin eroziune a învelișului de sol prezentă pe unele suprafețe necorespunzător utilizate se datorează acțiunii apei și a vântului. Rezistența la eroziune a solurilor prezintă deosebiri de la un sol la altul, mai ales în funcție de proprietățile hidro-fizice ale acestora și mai puțin în funcție de tipurile genetice. Dacă solul este acoperit de vegetație, degradarea lui este neînsemnată. În cazul în care a fost înlăturată vegetația, se poate produce eroziunea acestuia.

Celor cateva lunci ale Crișului Repede le sunt specifice solurile de luncă formate în urma depunerilor de aluviuni. Aici stratul fertil ajunge până la 20-30 cm.

2.1.9. Resursele solului și subsolului

În perimetrul comunei Bratca resursele subsolului sunt numeroase și diversificate, dar foarte puțin exploatare.

Calcarul se găsește în cantități foarte mari, mai ales în jumătatea sudică a comunei, fiind exploatat foarte puțin. Calcarul este folosit mai ales în satul Damiș, o parte ca și piatră de construcție, iar pe de alta parte ca și piatră spartă pentru căile de comunicație.

De asemenea, s-au identificat rezerve mari de dolomite localizate în zona satului Valea Crișului, în Dealul Grohoților, cât și în zona satului Lorău, în Dealul Hanului. Aceste dolomite au o calitate superioară, iar prospecțiunile executate aici au estimat circa 265 milioane tone rezerve dolomitice. Tot în Valea Crișului, la poalele Dealului Craiului s-a găsit și s-a exploatat lignitul, dar datorită nerentabilității exploatarea acestuia a fost oprită.

În partea sud-estică a comunei, la Fața Arsă s-a extras și bauxită, dar, de asemenea, exploatarea acesteia a încetat.

În ceea ce privește resursele de suprafață, cea mai importantă resursă a comunei este lemnul. Comuna Bratca deține peste 4000 ha de padure, în care esențele lemnoase sunt de bună calitate.

O altă resursă a solului este și apa, atât prin rețeaua hidrografică de suprafață, cât și cea subterană, cu debite constante.

2.2 Scurt istoric al comunei Bratca

Deși dovezile despre comunități și așezări umane atestă locuirea acestei zone încă din paleolitic (în sectorul carstic Valea Crișului- Bratca), primele atestări documentare ale satelor componente ale comunei Bratca provin din secolul al XV- lea.

Astfel, cele mai vechi atestări sunt din anul 1406 pentru satele Beznea, Lorău și Valea Crișului. În anul 1435 au fost atestate și satele Bratca, Damiș și Ponoară, ele fiind nominalizate ca „possessio Walachalis”, deci sate românești. Au fost în general așezări de oameni liberi, **Elaborator S.C. Euro Proiect Consulting Grup S.R.L.**

români ortodocși, așezați pe domeniile regilor Ungariei, având și unele privilegii legate de acest statut. Chiar și numele masivului Pădurea Craiului vine tocmai de la statutul de pământ regesc. Există atestări documentare care certifică însă și existența unor mici nobili români cnezi și voievozi asupra a două sau trei sate, în special satele Beznea și Valea Neagră, care au ținut de cneji români din Cetea și Valea Mare. Mai târziu, în secolele XVI-XVII, acestea au aparținut de domeniul Șinteu care a fost acordat vremelnice drept refugiu chiar unor foști domnitori moldoveni sau munteni, precum Gheorghe Ștefan și Ștefan Cantacuzino.

Numele satelor Beznea și Bratca, la fel ca și a celor învecinate: Borod, Bulz, indică prezența unei populații româno-slave încă înaintea organizării administrative a statului feudal ungar (sec. X-XIII).

În timpul feudalității maghiare întregul ținut al comunei Bratca făcea parte din domeniul cetății Șinteu. Tradiția locală atribuie lui Matei Corvin înobilarea locuitorilor din satul Beznea, cu ocazia unei călătorii (1464) pe aici a regelui ungar. De atunci datează toponimia - Dealul Crai, Piatra Craiului.

Evenimentele sec. al XVII: intrarea Bihorului sub stăpânire turcească (1660), încartiruirea trupelor austriece în Oradea (1692) au avut urmări și asupra populației de pe Valea Crișului Repede. Astfel, primele conscrieri (recensăminte) făcute de noua administrație austriacă relevă o populație redusă numeric și slabă din punct de vedere economic.

Răscoalele pornite din inima Apusenilor în 1784/1785 și 1848/1849 au coborât și pe firul Văii Iadului, lucru ce a făcut ca la aceste evenimente să participe și locuitori ai satelor Ponoară și Damiș alături de cei din Remeți.

La începutul sec. al XX-lea, ideile socialiste de tip agrarian au pătruns și în rândul țăranimii din partea de sus a Plasei Aleșd. Astfel la „răscoala secerătorilor” din 24 aprilie 1904 de la Aleșd au luat parte și 4 brătcani. Acțiunile țăranimii au continuat și după reprimarea răscoalei cu răfuiele locale. La Bratca, țăranii s-au răzbunat contra grofului Bethlem György incendiind o bună parte a pădurii aparținând acestuia.

Actul Marii Uniri a fost votat la 1 Decembrie 1918, la Alba-Iulia, și de 5 locuitori ai comunei Bratca, aleși ca delegați ai cercului electoral Aleșd.

Până în aprilie 1919, locuitorii comunei Bratca au fost ținuți sub teroare, căci prin fixarea liniei de demarcație între armata română și cea ungară pe linia Zam-Ciucea-Sighet, frontul cuprindea practic și Bratca. Perioada de liniște a fost scurtă. Prin cedarea nordului Transilvaniei (în urma Dictatului de la Viena - August 1940) granița româno-ungară a ciuntit comuna Bratca: satul Damiș era în teritoriul românesc, iar celelalte sate erau pe teritoriul cedat Ungariei.

În acțiunile militare din septembrie-octombrie 1944 care au avut loc în satul Damiș, trupele hortiste s-au izbit de rezistența dârză a pichetelor de grăniceri români, ajutați de 22 voluntari. Drept represalii, hortiștii au executat 7 săteni printre care și 2 fete.

În perioada de după 1945 au trecut în proprietatea statului mai multe clădiri ce aparținuseră unor familii de evrei. În aceasta perioadă s-au construit 7 blocuri de locuințe, un dispensar, cămine culturale, magazine, poduri, case, etc. Satul Beznea a fost colectivizat până în 1990 când terenurile au fost retrocedate foștilor proprietari. Majoritatea bărbaților lucrau ca mineri la Exploatarea Minieră Șunciuș, iar în timpul liber lucrau în agricultură.

Toponimia satelor comunei Bratca

Originea numelui satului **Bratca** este din limba slavonă veche, pornind de la cuvântul slavon care înseamnă frate.

Satul **Beznea**, în perioada comunistă numit Delureni, își are originea numelui în limba proto-romană și înseamnă umbră, genune, codrii întunecați. **Damișul** își păstrează numele ușor alterat: Dameș, Damos și are origine traco-dacică. **Ponoară** își are originea numelui legată de formațiunile carstice, izvoare subterane, peșteri, doline, cuvânt provenit din limba dacică. Satul **Valea Crișului**, numit impropriu, desemnând localitatea Valea Neagră, își are originea numelui în culoarea neagră a apei care străbate satul din cauza spălării zăcămintelor de cărbune.

2.3. Caracteristici demografice ale comunei Bratca

Conform recensământului din anul 2011 comuna Bratca are 5158 locuitori:

- Bratca - centrul de comună, cu 1569 locuitori;
- Beznea cu 1356 locuitori;
- Valea Crișului (Valea Neagră) cu 495 locuitori;

Elaborator S.C. Euro Proiect Consulting Grup S.R.L.

- Lorău cu 475 locuitori;
- Ponoară cu 662 locuitori;
- Damiș 601 locuitori.

Evoluția numerică a populației începând de la recensământul din anul 1900 și până la cel din 2011

Evoluția numerică a populației între anii 1900- 2011 în comuna Bratca este prezentată în tabelul următor:

Anul	1900	1910	1977	1980	1992	2002	2011
Nr.locuitori	6763	8310	7560	7198	6208	5567	5158

În anul 1900 comuna avea 6763 locuitori. Pe sate, situația era un pic diferită față de cea de azi. Numărul locuitorilor satului Beznea era mai mare decât cel al centrului de comună Bratca, Beznea având 1683 locuitori, iar Bratca doar 1379. De asemenea, satele de munte Damiș, Ponoară erau mult mai bine populate, cu aproape 1000 locuitori - Damișul și depășind această cifră satul Ponoară.

De asemenea, în anul 1900 populația era mai numeroasă decât cea existentă în 2011 în această comună.

Numărul locuitorilor pe sate în anul 1900 este prezentat în tabelul de mai jos:

Nr.crt.	Localitatea	Nr. locuitori
1.	Bratca	1379
2.	Beznea	1683
3.	Damiș	982
4.	Lorău	868
5.	Valea Crișului	620
6.	Ponoară	1225

La recensământul din anul 1910 se remarcă o creștere a populației cu peste 1500 persoane, aceasta ajungând la 8316 locuitori. În anul 1977 populația comunei era de 7560 persoane, reducerea acesteia continuând, astfel că în anul 1980 ea a ajuns la 7198 persoane. În această perioadă se remarcă creșterea populației în satele Beznea, Bratca și Valea Crișului și o

reducere în satele Lorău și Ponoară, dar, în general, populația comunei era în scădere. Până în anul 1992 se observă o scădere continuă a numărului populației comuna ajungând la 6208 locuitori, scădere care continuă și în prezent, populația ajungând la 5158 locuitori în anul 2011.

Scăderea continuă a populației se datorează în principal natalității reduse. O altă cauză care are ca efect scăderea numărului populației este migrația tinerilor spre mediul urban, mai ales după închiderea minei. Densitatea generală este de 40, 7 loc/ km², iar densitatea agricolă este de 0,77 loc/ha.

Structura populației pe sexe

În comuna Bratca se remarcă un ușor dezechilibru între ponderea populației feminine și masculine, cu un plus pentru cea feminină.

În anul 2011 populația feminină era de 2653 persoane, adică 51,43%, iar cea masculină de 2653 persoane, adică 48,57%. Și în timp se observă un ușor dezechilibru în ceea ce privește structura pe sexe a populației comunei. Astfel, în anul 1900 erau 3384 persoane de sex masculin și 3379 persoane de sex feminin, în anul 1980 erau 3550 bărbați și 3648 femei, pentru ca în anul 1992 să fie 3149 persoane de sex feminin (50,73%) și 3059 persoane de sex masculin (49,22%). În anul 2002 populația feminină era de 2868 persoane, adică 51, 51%, iar cea masculină de 2699 persoane, adică 48, 49%.

Structura populației pe grupe de vârstă

În ceea ce privește structura pe grupe de vârstă a populației, situația conform recensământului din 2011, este următoarea:

- populația cuprinsă între 0- 14 ani este formată din 845 persoane;
- populația cu vârsta între 15- 59 ani este formată din 2803 persoane ;
- populația peste 60 ani număra 1510 persoane.

În cadrul comunei se remarcă un proces de îmbătrânire a populației.

Structura populației pe naționalități

Conform recensământului din 2011 marea majoritate a populației comunei Bratca este de naționalitate română. Din totalul de 5158 persoane, 4782 persoane sunt de naționalitate română (92,71%), 262 persoane sunt romi (5,08%), 30 persoane sunt maghiari (0,58%), 3 sunt

slovaci (0,06%), iar pentru 76 persoane nu sunt informații referitoare la cetățenie (1,47%). Nu există conflicte între români și etnici de diferite naționalități.

Structura confesională a populației

Structura confesională a populației în cadrul comunei Bratca, conform recensământului din 2011, este următoarea:

- 3.888 locuitori sunt de religie ortodoxă (75,38%)
- 869 locuitori sunt de religie penticostală (16,85%);
- 181 locuitori sunt de religie baptistă (3,51%);
- 80 locuitori sunt de religie greco-catolică (1,55%)
- 16 locuitori sunt de religie reformată (0,31%)
- 14 locuitori sunt de religie romano-catolică (0,27%);
- 4 locuitori sunt fara apartenență la un cult religios, iar pentru 99 persoane nu există informații referitoare la religie.

2.4. Caracteristici sociale - incluziune socială și asistență socială

Promovarea incluziunii sociale este o importantă prioritate a administrației publice locale, întrucât, la fel ca și în majoritatea localităților din județ, se manifestă diferențe importante de acces la servicii medicale și sociale, la educație, pe piața muncii pentru populația rromă, pentru persoanele cu dizabilități și pentru alte grupuri dezavantajate. Aceste grupuri sunt încă supuse riscului de marginalizare socială, determinat în primul rând de discriminare în privința accesului. Categoriile cele mai afectate sunt copiii aflați în sistemul de protecție de stat și cei care părăsesc acest sistem, populația rromă, persoanele cu dizabilități, șomerii și pensionarii.

Segmentul de populație de etnie rromă se confruntă cu o gamă variată de probleme, cum ar fi: educație scăzută, lipsă de calificare, o istorie de neparticipare la economia formală, număr mare de copii, lipsa locuințelor și condiții precare de locuit, lipsa actelor de identitate, stare de sănătate inferioară restului populației. Integrarea socială a rromilor este, conform recomandărilor Comisiei Europene, o prioritate națională.

Principiile care stau la baza serviciilor sociale sunt:

Elaborator S.C. Euro Proiect Consulting Grup S.R.L.

Solidaritatea socială - întreaga comunitate participă la sprijinirea persoanelor care nu își pot asigura singure nevoile sociale.

Centrarea pe familie și comunitate având ca obiectiv întărirea și dezvoltarea mediilor naturale de viață ale persoanelor (familia și comunitatea). Din această perspectivă, finalitatea serviciilor sociale este dezvoltarea capacităților individuale de funcționare și o mai bună integrare socială a individului, cât și realizarea unui mediu social suportiv.

Abordarea globală - pornind de la premiza ca problemele unei persoane, familii sau comunități sunt interdependente și nu se pot trata separat. Din acest motiv, intervenția lucratorului social va porni de la diagnoza bazată pe o înțelegere globală a tuturor problemelor existente și, acolo unde este nevoie, intervenția lui va fi completată de servicii de asistență socială de tip specializat.

Organizarea comunitară - necesitatea de eficientizare a serviciilor sociale prin organizarea lor la nivelul județului și comunităților locale, prin preluarea lor de către autoritățile publice locale sau la nivel zonal, iar, acolo unde nu se poate, prin realizarea unui parteneriat între mai multe comunități.

Parteneriatul - se urmărește o largă participare a mai multor instituții, organizații, autorități, prieteni, vecini, colegi, familie, alți reprezentanți ai societății civile, a tuturor actorilor comunitari, în vederea realizării obiectivelor propuse.

Complementaritatea - realizată între sistemul public și cel neguvernamental. Sistemul public garantează acoperirea drepturilor sociale, dezvoltă și organizează serviciile prevăzute de lege și susține financiar acțiunile organizațiilor neguvernamentale. Astfel, atât sistemul public de servicii sociale, cât și cel non-guvernamental, se poate înscrie într-o politică socială unitară, coerentă, de sprijin eficient a celor aflați în nevoie.

Lucrul în echipă - bazat pe acțiunea comună a mai multor specialiști din domenii diferite, care pot da răspuns problemelor complexe ale beneficiarilor. Resursele importante ale activității eficiente în echipă sunt suportul reciproc profesional și uman, consultarea, luarea împreună a deciziilor cu privire la abordarea fiecărui caz.

Diversificarea activităților pe măsura creșterii resurselor - sistemul de servicii sociale reprezintă un cadru instituțional structurat în care activitățile se diversifică pe măsura apariției

de noi resurse sau de noi probleme; diversificarea problematicii necesită crearea unui management eficient și eficace de sistem și nu trebuie să conducă la înființarea de noi instituții, axate doar pe o anumite nevoie sau categorie de beneficiar.

În cadrul comunei Bratca funcționează *Centrul de plasament de tip familial Bratca* - în cadrul acestui centru sunt 14 copii și 4 angajați. Suprafața centrului este de 3417 m², iar centrul este dotat cu televizoare și calculatoare.

Alături de Serviciul Public de Asistență Socială din cadrul Primăriei Bratca, în comună sunt în derulare programe de integrare socială a persoanelor aflate în dificultate, desfășurate de către fundații, asociații și ONG-uri. Printre cei mai importanți furnizori privați de servicii de asistență socială din comuna Bratca se poate aminti fundația Primăvara Copiilor Bihor, Romania. Primăvara Copiilor este o fundație umanitară, Reg. No. 1042453, având ca filiala Primăvara Copiilor Bihor, Romania. Scopul ambelor organizații este de a stabili o mică casă de copii, pentru un număr mic de copii abandonați sau deveniți orfani care, în prezent, locuiesc în case de copii de stat.

2.5. Servicii medicale

În ceea ce privește domeniul medical, comuna Bratca este bine dotată, dispunând atât de dispensare, cât și de un spital comunal.

Principalele unități medicale din comuna Bratca sunt:

- Spitalul comunal Bratca – dispune de mai multe secții, un ecograf, un laborator cu analizator, calculatoare, etc;
- Dispensarul medical Bratca - dispune de 4 cabinete individuale în care profesază 4 medici generalişti de familie și de un cabinet stomatologic cu un medic;
- Dispensarul medical Beznea - acest dispensar are un singur cabinet medical individual și un singur medic generalist;
- Dispensarul medical Damiș - are un singur cabinet medical individual cu un singur medic generalist;

- Centrul pentru recuperarea și reabilitarea copiilor cu handicap Bratca - acest centru a fost deschis de către Direcția Generală Județeană pentru Protecția Drepturilor Copilului Bihor. Centrul are ca dotări săli de joacă, cantină, televizoare, o seră cu plante.

În localitatea Bratca se mai găsește și o circumscripție sanitar- veterinară.

Sintetic, situația serviciilor de sănătate în comuna Bratca, în anul 2012 este prezentată în tabelul de mai jos.

SĂNĂTATE	Anul 2012
Medici –domeniu public - persoane	1
Medici - domeniu privat - persoane	5
din total:Medici de familie - domeniu privat -persoane	3
Stomatologi - proprietate privată - persoane	2
Farmacisti - proprietate privată - persoane	4
Personal mediu sanitar - proprietate publică - persoane	29
Personal sanitar mediu - proprietate privată - persoane	4
Cabinete medicale de specialitate - proprietate privată -număr	2
Cabinete stomatologice - proprietate privată - număr	2
Farmacii - proprietate privată - număr	3
Cabinete medicale de familie - proprietate privată -număr	3

Tab.1 – Situația serviciilor de sănătate în anul 2012, în comuna Bratca

2.6. Învățământul

Putem aprecia că începuturile școlii din Bratca se situează în a doua jumătate a sec. al XVIII- lea deoarece în anul școlar 1768-1769 Bratca nu avea școală, un singur elev din Bratca figurând la cursurile școlii din Vadu Crișului unde erau 35 de elevi cu vârste cuprinse între 5 și 23 de ani. Acești elevi proveneau din satele Vad, Borod, Bălnaca, Lorău, etc. În 1870 școala din Bratca funcționa în local propriu având două săli din care o sală servea drept locuință pentru învățător. În anul școlar 1870-1871, frecventau școala 106 elevi. Directorul școlii se numea Mitru Mone. Până în anul 1944 exista școala cu cls. I-VII și se învăța în limba maghiară. Din toamna anului 1944 devine școala cu clasele I-VII, limba de predare fiind româna.

În perioada 1943-1944 s-a construit localul școlii cu cls. I-IV și gradinița, ulterior clădirea fiind extinsă, devenind local pentru clasele I-VII, apoi I-VIII. De menționat, că înainte de 1938 funcționa o singură unitate școlară cu două săli de clasă și două posturi de învățători la cls. I-VII.

Majoritatea elevilor nu terminau mai mult de una, două clase. În perioada 1928-1932 a funcționat o școală de arte și meserii (tâmplari) în actuala clădire a școlii primare. În 1950 școala avea internat și cantină. În anii 1948-1950 a funcționat o grădiniță cu două educatoare și o îngrijitoare, dotată cu bucătărie și dormitor. În anul 1985 s-a dat în folosință clădirea Liceului Teoretic Bratca. În 1973-1974 se înființează clasele a IX-a și a X-a, iar în anul școlar 1988-1989 prima promoție de elevi a absolvit Liceul Bratca. Începând cu anul școlar 1997-1998 se înființează Liceul Teoretic cu clasele I-XII.

În prezent, principalele instituții de învățământ din comuna Bratca sunt:

- **Liceul teoretic Bratca**

Liceul teoretic Bratca a avut un număr de 246 elevi în anul 2012. Liceul dispune de 19 săli de curs, o sală de gimnastică, 4 laboratoare, un teren de sport amenajat. Liceul este dotat cu 26 calculatoare de ultimă generație. Liceul este racordat la rețeaua de apă și canalizare a localității. Cadrele didactice sunt în număr de 12, din care 9 femei și 3 bărbați, toate fiind calificate.

Fig. 5 - Liceul teoretic Bratca

- **Școala cu clasele I- IV Bratca** - în cadrul învățământului primar sunt înscriși 89 elevi în 5 clase. Profesează 5 cadre didactice, toate calificate toate;
- **Școala generală cu clasele V- VIII Bratca** - învățământul gimnazial cuprinde 120 elevi în 6 clase și 12 profesori calificați;
- **grădinița** din satul Bratca, cu 2 săli în care își desfășoară activitatea două grupe formate din 40 copii și 2 educatoare;
- **Școala cu clasele I- IV Bratca- Secătura** - cuprinde 16 elevi în 4 clase simultane într-o singură sală de curs, aici fiind un singur cadru didactic calificat; **Grădinița** are tot 16 copii, într-o singură sală în care se desfășoară activitatea și o educatoare calificată;
- **Școala cu clasele I- VIII Beznea** - clasele I- IV cuprind 34 elevi în 2 clase simultane (1-3; 2-4) și 2 învățătoare calificate. În clasele V-VIII sunt înscriși 60 elevi în 4 clase. Cadrele didactice calificate sunt în număr de 10 și un maestru. Activitățile școlare se desfășoară în 7 săli de curs, 2 laboratoare, o sală de sport, un teren de sport și un atelier școlar. Școala este dotată cu 6 calculatoare.
- **grădinița Beznea** are 20 copii și o educatoare;
- **Școala cu clasele I- IV Beznea- Căbești** - sunt înscriși 21 elevi în 2 clase simultane. Sunt 2 învățători calificați. Școala dispune de 2 săli de curs. În cadrul **grădiniței** din acest cătun sunt înscriși 15 copii, activitatea desfășurându-se într-o singură sală.
- **Școala cu clasele I- IV Beznea 2** - școala își desfășoară activitatea într-o singură sală. Sunt 5 elevi în 4 clase simultane și o învățătoare calificată;
- **Școala cu clasele I- IV Valea Crișului** - în cele 2 săli își desfășoară activitatea 28 elevi în 2 clase simultane și 2 învățătoare. Școala funcționează într-o clădire închiriată de la Exploatarea Minieră Voievozi. **Grădinița** din acest sat are o singură grupă de 22 copii și o educatoare.
- **Școala cu clasele I- IV Lorău** - aici sunt înscriși 7 elevi în 4 clase simultane la un singur cadru didactic. **Grădinița** are o singură sală de activitate cu 15 copii și o educatoare calificată.
- **Școala cu clasele I- VIII Ponoară** - în clasele I- IV sunt înscriși 15 copii în 4 clase simultane, cadrul didactic este calificat. În clasele V- VIII sunt 29 elevi în 2 clase simultane și 4

profesori calificați. Activitățile se desfășoară în 5 săli de clasă. **Grădinița** cuprinde o grupă cu 21 copii și o educatoare calificată;

- **Școala cu clasele I- IV Ponoară- Surd** - cuprinde 4 clase simultane cu 8 elevi și o învățătoare calificată. Activitatea se desfășoară într-un spațiu închiriat;

- **Școala cu clasele I- IV Ponoară- Păiș** - aici sunt înscriși 10 elevi în 4 clase simultane și o învățătoare calificată;

- **Școala cu clasele I- VIII Damiș-** învățământul primar cuprinde 14 elevi în 4 clase simultane. Învățătoarea este calificată. Învățământul gimnazial cuprinde 25 elevi în 2 clase. Cadrele didactice sunt calificate.

- **Școala cu clasele I- IV Damiș- Coaste** - își desfășoară activitatea într-o sală închiriată. Sunt 4 elevi și un cadru didactic calificat.

- **Școala cu clasele I- IV Damiș- Poiana** - sunt înscriși 8 elevi în 4 clase simultane, cadrul didactic fiind calificat. Aici se găsește și o grădiniță cu 20 copii și o educatoare.

Sintetic situația învățământului în comuna Bratca, pentru anul 2012, este prezentată în tabelul de mai jos.

ÎNVĂȚĂMÂNT COMUNA BRATCA	Anul 2012
Unitati de învățământ - total	1
Licee	1
Copii înscriși în gradinite	127
Elevi înscriși - total	975
Elevi înscriși în învățământ primar și gimnazial	511
Elevi înscriși în învățământ primar	265
Elevi înscriși în învățământ gimnazial	246
Elevi înscriși în învățământ liceal	464
Personal didactic - total	58
Personal didactic în învățământ prescolar	7
Personal didactic în învățământ primar și gimnazial	31
Personal didactic în învățământ primar	17
Personal didactic în învățământ gimnazial	14
Personal didactic în învățământ liceal	20
Săli de clasa și cabinete școlare	37
Laboratoare școlare	3
Terenuri de sport - total	1
PC - total	80

Tab.2 – Situația învățământului în anul 2012, în comuna Bratca

2.7. Cultura și obiceiurile locale

Viața spirituală a locuitorilor comunei Bratca reprezintă un element definitoriu al continuității și permanenței populației românești pe aceste locuri. De-a lungul timpului s-a constituit o legătură puternică între om și natură.

Se distinge, astfel, un transfer de particularități ale mediului geografic înconjurător în modalitățile de organizare a spațiului de locuit, a habitatului. Se poate observa o corespondență între liniile dinamice ale reliefului și stilul viu al elementelor de estetică populară utilizate în creații de locuitorii comunei. Există și un profund caracter național al întregii culturi orale și materiale dezvoltate în perimetrul geografic al comunei.

Arhitectura populară locală specifică - de la tipul vechi de gospodărie fără nici un fel de împrejmuire, s-a trecut la gospodărie cu curte deschisă, apoi la gospodărie cu curte dublă închisă. Lemnul a fost înlocuit cu cărămidă nearsă (voioagă), apoi cu cărămidă arsă, bolțari, BCA, materiale moderne. Acoperișul din paie sau șindrilă a fost înlocuit cu acoperișul de țiglă, plăci de azbociment, materiale moderne, iar piatra a fost înlocuită cu beton. Componenta gospodăriei țărănești din Bratca s-a menținut neschimbată, o perioadă îndelungată fiind alcătuită din casa de locuit, grajduri cu șură, cotețele pentru păsări și porci și cuptorul de copt pâine. În contextul gospodăriei țărănești apare un element nou, tot mai frecvent și anume garajul de mașină.

Vechile case de locuit erau compuse din două încăperi (camera "de zi" și tinda) și o prispă deschisă, numită târnaț. Mobilierul era foarte simplu și redus: două paturi cu o masă între ele, în dreptul geamului, iar între masă și geam, o laviță (o bancă) care servea uneori și de pat și de ladă de haine. În prezent casele sunt mai spațioase, dotate cu cele mai noi utilități.

Obiceiurile

Obiceiurile rituale legate de evenimentele importante din viața omului (naștere, botez, căsătorie, moarte) sau unele obiceiuri agrare, cunosc modificări în sensul simplificării lor sau în unele cazuri chiar s-a renunțat la ele datorită dispariției din viața economică a satului a unor forme de muncă colectivă ca de exemplu "claca" de tors cânepă.

În anii '80 s-au bucurat de un succes deosebit spectacole ce aduceau în atenția publicului astfel de obiceiuri: "vergelul" (Bratca), "claca" (Valea Crișului), "învelitul oilor" (Ponoară) și "nunta" (Beznea). În prezent, comuna are ansamblul folcloric "Brătcuța", formație ce reprezintă comuna la diferite manifestări culturale locale sau zonale, cu obiceiul "Burzucanul"- dans bătrânesc de femei , dans popular de perechi și obiceiuri de nuntă.

La festivaluri județene, naționale și internaționale portul bătrânesc, dansurile și obiceiurile locale au fost foarte apreciate: Țuraleisa, Vergelul, Burzucanul, Nunta din Bratca, taraful unic (vioară, fluier, cimpoi, tobă), claca. De menționat este faptul ca spectacolul cu Nunta din Bratca a început în satul Beznea sub îndrumarea poetului țăran Butiri Onuț și s-a numit Nunta din Beznea.

Colindatul - grupul este format din 10-20 de feciori, iar în sat pot fi două sau trei grupuri în funcție de partea de sat în care locuiesc. Din grup fac parte și tineri însurați. Grupul este însoțit de muzicanți: "heghedușul"(cel cu vioara), un toboșar sau acordeonist. "Botașul" adună și transportă colacii. Colindatul începe în seara de ajunul Crăciunului și se cutreieră tot satul. După terminarea colindei se cântă o melodie de joc, colindătorii jucând cu fetele și nevestele din casa respectivă. În serile următoare, cât țin sărbătorile de Crăciun, "corinda" se ține la o casă unde se petrece.

Vărjelul (Vergelul) - acest obicei este întâlnit des pe Valea Crișului Repede. Se petrece în ajunul Anului Nou. Cu câteva zile mai devreme se anunță casa și seara în care va fi vergelul. Se alege 8-10 perechi de tineri care vor în vergel, apoi se angajează muzicantul. Apoi perechile se formează, unele cu intenție de căsătorie. Fiecare dintre tineri are un inel binecunoscut. Inelele sunt preluate de un personaj numit "gogă", de obicei femeie, ce nu intră în perechile vergelului. Goga introduce pe două vergele inelele (de unde și numele), una pentru fete și una pentru feciori. Goga este ascuns sub o postavă din lemn acoperită cu o cergă din lână. După ce vor da toți inelele, începe scoaterea lor și prezentarea lor pentru a fi recunoscute și realizate perechile.

Purtători ai tradițiilor locale sunt :

- Ansamblul folcloric "Brătcuța", formație ce reprezintă comuna la diferite manifestări culturale locale sau zonale;
- Instrumentiști la vioară cu goarnă la Damis;

Portul popular - din păcate tradiția purtării portului popular se pierde la generațiile tinere, doar persoanele în vârstă își mai amintesc de frumusețea acestuia și îl poartă și astăzi.

Costumul popular vechi, de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea era confecționat în gospodăria țărănească. De la pânza de cânepă, pânza "învăluită" din cânepă și misir, sumanul (stofa) până la prelucrarea pieilor pentru opinci, toate acestea se obțineau în gospodăriile țărănești.

Ocupația locuitorilor și uneltele - principalele ocupații ale locuitorilor satelor comunei Bratca au fost și sunt creșterea animalelor și cultivarea terenului. La acestea s-au adăugat apoi meșteșugurile care au apărut ca o necesitate pentru rezolvarea problemelor din propria gospodărie.

Aceste preocupări au determinat și uneltele necesare îndeletnicirilor populației. Pentru transport se găsesc căruța de lemn și sania, trase de cai, boi sau vaci, uneltele agricole (plug, grapă, sapă, greblă, furcă, staulul pentru oi), precum și uneltele specifice producerii bunurilor necesare familiei: războiul de țesut, furca de tors, melița, pua pentru sumani, moara, pua pentru sare, unelte pentru treierat grâul.

În prezent, foarte multe din aceste unelte au dispărut, locul lor fiind luat de unelte mecanice, cu un randament și o calitate superioară sau bunurile respective fiind procurate din comerț, renunțându-se la confecționarea lor în gospodăria proprie.

Patrimoniul cultural

În comuna Bratca există două biserici din lemn declarate monumente istorice:

- Biserica de lemn din Beznea, construită în 1723, considerată cea mai mare biserică de lemn din Bihor;
- Biserica de lemn din Valea Crișului (popular Valea Neagră), datând din 1785.

Pe lângă cele două biserici declarate monumente istorice, există și mănăstirea Sf. Ioan Iacob, situată la 5 km de E60 în zona Piatra Craiului. În satele Damiș și Beznea s-au ridicat câte un monument închinat eroilor căzuți pentru apărarea patriei, iar în Bratca și Lorău există câte o troiță închinată acestora.

Instituțiile reprezentative în domeniul culturii sunt: biblioteca comunală Bratca, cu un fond de carte de peste 15.000 de volume, două biblioteci școlare și șase cămine culturale.

2.8 Nivelul de trai, sărăcia, gradul de ocupare a populației

Sărăcia este un fenomen răspândit în România, mai ales în zonele istorice și în zonele periferice ale orașelor și în zonele rurale. Un studiu recent al Comisiei Anti-Sărăcie din România (CASPI) arată că sărăcia afectează o mare parte din populația României. Incidența fenomenului pare a fi puternic legata de educația și statutul ocupațional al “capilor de familie”. Gospodăriile cele mai vulnerabile și predispuse la sărăcie sunt cele conduse de șomeri, persoane ocupate în agricultură sau pensionari. Sărăcia afectează în primul rând categorii sociale precum rromi, șomerii, pensionarii care prezintă un grad de risc de excluziune și marginalizare socială crescute.

Gradul de sărăcie este în relație de corespondență indirectă cu gradul de ocupare a populației. Din analiza situației pieței muncii a județului Bihor observăm că *gradul de ocupare a populației din zona Bratca* este situat sub media pe județ.

În figura următoare sunt reprezentate ratele de angajare pe diferite zone ale județului Bihor.

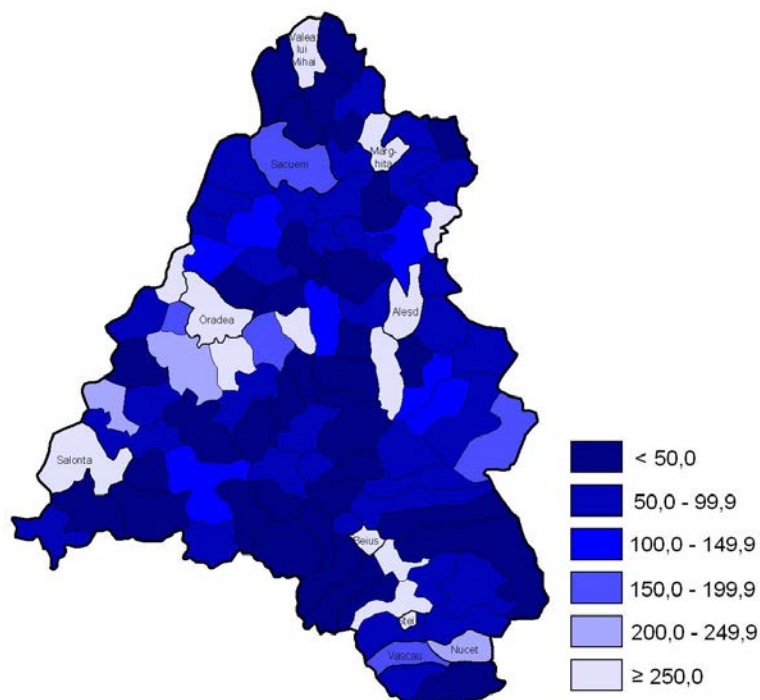

Fig. 6. Numărul salariaților la 1000 locuitori în localitățile județului Bihor

Se observa ca în comuna Bratca rata numărului de angajati la 1000 locuitori este destul de redusa.

Un factor care amplifică acest raport este dat de faptul că în jurul orașelor mai mari navetiștii reprezintă un număr important, fenomen care nu se produce în zonele mai depărtate de municipii. Rolul funcțiilor centrale de creare a locurilor de muncă (în primul rând în sectorul servicii), are o mare importanță în formarea diferențelor în județ.

2.9. Caracteristici economice ale conumei Bratca

2.9.1 Industria și comerțul

Județul Bihor face parte dintre județele mai dezvoltate din România: după mărimea Produsului Intern Brut, în afară de București, este întrecut numai de județele Timiș, Cluj, Prahova, Constața, Brașov și Argeș, deși după numărul locuitorilor este numai pe locul 12. Conform valorii PIB pe cap de locuitor, județul Bihor se situează pe locul 8 pe țară.

Diferențele în ceea ce privește realizările economice ale unităților economice din diverse localități din cadrul județului sunt importante. Indicatorii pe tipuri de realizări economice ne arată o imagine teritorială foarte polarizată. În ceea ce privește densitatea întreprinderilor (numărul de întreprinderi funcționale la 1000 de locuitori), valorile peste media pe județ au fost înregistrate în majoritatea orașelor, iar în zona rurală valorile sunt sub media pe județ.

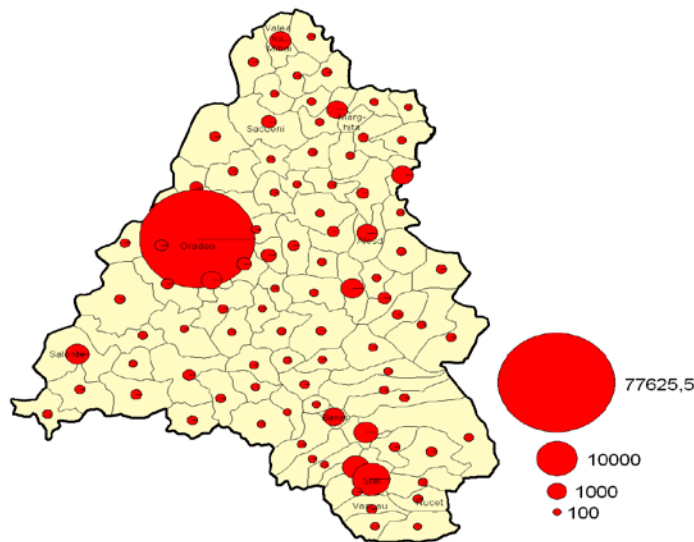

Fig.7. - Cifra de afaceri a unităților economice din județul Bihor

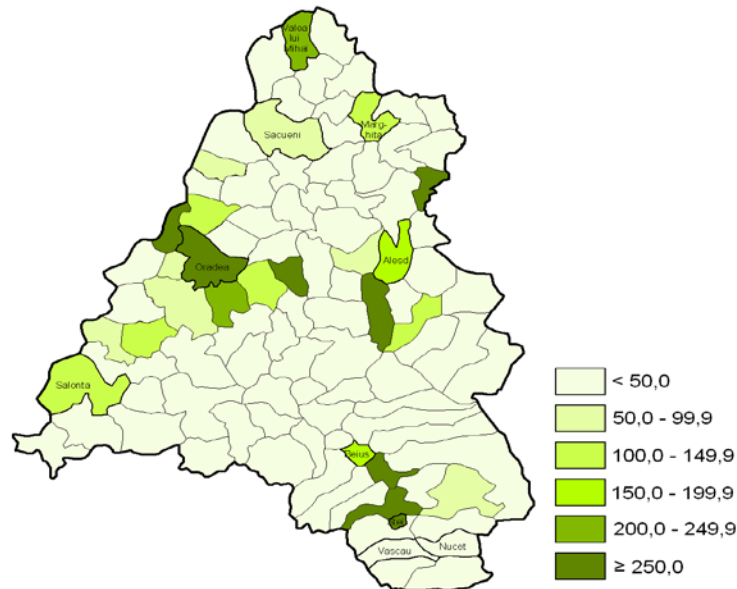

Fig.8- Valoarea cifrei de afaceri a unităților economice la o mie de locuitori în localitățile din județul Bihor (milioane RON)

Comuna Bratca inregistreaza o cifra de afaceri la 1000 locuitori care o pozitioneaza sub media județeană.

Industria comunei Bratca este în prezent în evident declin, deși, în trecut a avut o dezvoltare destul de importantă. Ocupația de bază a populației din aceste ținuturi a fost agricultura și creșterea animalelor. Mai târziu apar munca forestieră, mineritul, vărăritul, munca la carierele de piatră și la căile ferate.

La începutul secolului al XX- lea a început exploatarea resurselor locale de materie primă și materiale, în special a pădurilor de fag și brad, dar exploatarea s-a făcut nerațional și a încetat în 1915, când cea mai mare firmă de acest profil a fost închisă.

În anul 1907 a început exploatarea lignitului din satul Valea Crișului, dar această exploatare a încetat în anii 1960- 1970, rezervele fiind epuizate.

Între anii 1910- 1930, în Lorău exista un cuptor pentru arderea pietrei de calcar folosită pentru producerea varului. Tot în perioada interbelică existau în comună 14 mori de apă amplasate pe valea Brătcuței, Valea Boiului și Crișul Repede.

În deceniul șapte al secolului trecut au apărut o serie de activități cu profil industrial. Astfel, pe Valea Negruța, spre satul Valea Crișului, s-a dezvoltat o carieră de piatră care producea piatră brută și piatră spartă folosită pentru construcții și reparații de drumuri. Din

alba Crișului Repede se extrăgeau balast și nisip. Mai existau și diferite secții de prestare de servicii: cojocărie, tricotaje, zugrăvi- zidari, etc. De asemenea, s-a exploatat dolomita din zona satelor Valea Crișului și Lorău.

Toate aceste exploatare au fost închise după 1990. Astăzi această ramură are o pondere foarte mică în economia comunei.

Ramura de activitate	Număr de angajati în anul 2012	procent
Industrie	70	16.24%
Agricultură+ Silvicultură	25	5.80%
Construcții	9	2.09%
Comerț+ Prestări servicii	327	75.87%
Total	431	100.00%

Tab.3 –Ponderea ramurilor de activitate în funcție de numărul de angajați, în anul 2012, în comuna Bratca

Declinul industriei poate fi relevant și din balanța forței de muncă (a populației active) în anul 2012 comparativ cu anul 1980.

Ramura de activitate	Nr. persoane	
	1980	2012
Industrie	1157	70
Agricultură + Silvicultură	1900	25
Construcții	12	9
Comerț+ Prestări servicii	132	327

Tab.4 –Comparație a ramurilor de activitate în funcție de numărul de angajați, în anii 1980 și 2012, în comuna Bratca

Se observă reducerea drastică a populației ocupate în industrie și agricultură.

În prezent singurele activități industriale sunt cele de exploatare a lemnului și de prelucrare a lui.

În comuna Bratca există un număr de 122 de agenți economici, toți cu capital integral privat, care derulează activități economice în diferite domenii. Dintre agenții economici de pe raza comunei Bratca, 64 sunt constituiți în persoane fizice autorizate (PFA), întreprinderi individuale (II), întreprinderi familiale (IF), iar 57 sunt societăți comerciale (SC). Societățile comerciale de pe raza comunei Bratca își desfășoară activitatea în următoarele domenii economice:

- 1 agent economic în domeniul silviculturii și alte activități forestiere;
- 1 agent economic în domeniul forestier;
- 2 agenți economici în domeniul extracției pietrișului și nisipului, extracția argilei și caolinului;
- 2 agenți economici în domeniul brutăriei și patiseriei;
- 2 agenți economici în domeniul fabricării uneltelor și subansamblurilor electronice;
- 2 agenți economici în domeniul fabricării de mobilă;
- 4 agenți economici în domeniul construcțiilor;
- 18 agenți economici în domeniul comerțului cu diferite bunuri;
- 19 agenți economici în domeniul transportului;
- 1 agent economic în domeniul depozitărilor;
- 3 agenți economici în domeniul turismului;
- 2 agenți economici în domeniul serviciilor de alimentație publică (bar/restaurant);
- 1 agent economic în domeniul medical.

În satul Bratca se desfășoară în fiecare sâmbătă Piața agroalimentară, piața de cereale și de animale, care reprezintă în același timp piață de desfacere și sursă de aprovizionare pentru locuitorii din satele aparținătoare și pentru comunele învecinate.

Comuna Bratca prezintă o serie de avantaje și facilități pentru derularea unor afaceri, cum ar fi:

- forță de muncă calificată;
- terenuri disponibile pentru privatizare;
- acces la drumul național DN1;
- acces la calea ferată;
- rețea electrică extinsă;
- comunicații moderne (telefonie fixă, mobilă, fibră optică, internet).

2.9.2 Agricultură și fondul funciar

Comuna Bratca nu întrunește condiții prielnice pentru o dezvoltare superioară a agriculturii. Solul, în cea mai mare parte, are o fertilitate naturală scăzută, stratul arabil fiind foarte subțire și sărac în humus, majoritatea terenului fiind în pante destul de pronunțate, cu o climă destul de rece. Acestea, împreună cu condițiile actuale, au dus la practicarea unei agriculturi de subsistență, slab mecanizată și chimizată.

Înainte de anul 1990 suprafața agricolă a comunei era de 7167 ha, adică 49,6% din totalul suprafeței comunei. Agricultură se practica în sistem CAP. În prezent marea majoritate a terenurilor au fost retrocedate proprietarilor.

Fondul funciar are o suprafață de 13 648 ha, compusa din:

- Suprafața agricolă 7852 ha
- Suprafața cu terenuri neagricole 5796 ha

Suprafața agricolă de 7852 ha este împărțită în următoarele categorii :

- Suprafața arabilă - total – 3498 ha
- Suprafața pășunilor - total – 3562 ha
- Suprafața fânețelor - total – 792 ha

Suprafața de 5796 ha cu terenuri ne-agricole este împărțită în următoarele categorii :

- Suprafața cu păduri și alte terenuri cu vegetație forestieră - total –4080 ha
- Suprafața cu ape și bălți - total – 728 ha
- Suprafața ocupată cu construcții - total – 416 ha
- Suprafața - căi de comunicații și căi ferate - total – 456 ha
- Suprafața cu terenuri degradate și neproductive - total – 116 ha

Creșterea animalelor este ramura principală a agriculturii în această comună datorită pășunilor și fânețelor extinse(peste 4000 ha). Creșterea animalelor se face în gospodăriile proprii, neexistând complexe zootehnice în comuna Bratca.

2.9.3 Turismul

Comuna Bratca prezintă un potențial turistic ridicat, cu numeroase obiective turistice naturale și antropice, dar foarte puțin valorificat, principala cauză fiind lipsa unei baze de cazare adecvată și a unei infrastructuri rutiere bine pusă la punct.

Relieful carstic al Munților Pădurea Craiului este foarte spectaculos, cu numeroase peșteri, doline, ponoare, avene, acestea reprezentând principala atracție turistică a zonei.

Principalele **obiective turistice naturale** din comuna Bratca sunt calcarele cu hipuriți din Valea Crișului. Acestea formează o rezervație fosiliferă, un monument al naturii. Aici se găsesc fosile lamelibranhiate din perioada Cretacicului superior, în prezent aceste animale fiind pietrificate.

În cadrul comunei Bratca se pot efectua următoarele **trasee turistice**:

- **Bratca- Lorău- Valea Boiului** - urmând din Bratca traseul căii ferate de-a lungul Crișului Repede, în amonte, se ajunge după 2 km în satul Lorău. Apoi, printr-o zonă de un farmec aparte, se urca pe Valea Boiului. Aceasta prezintă mai multe cascade, cea mai înaltă fiind cascada Boiului, înaltă de 8 m. Urcând pe vale pot fi văzute pe fundul albiei niște adâncituri în rocă, create de apă prin turbioane, numite "marmite de evorsiune". Urmând același traseu se poate ajunge în satul Ponoară unde pot fi văzute câteva peșteri.

- **Valea Brătcuței** - la circa 1,5 km de centrul satului Bratca se ajunge pe Valea Brătcutei. Chiar la gura văii, peste pârâu se găsește Izbul Brătcanilor, prin care apar apele subterane colectate printr-un ponor din platoul carstic Damiș-Ponoraș. În amonte, valea străbate un defileu pitoresc. De la vărsarea pârâului Botii în Valea Brătcuței, pe o potecă care traversează versantul drept se poate ajunge la motelul Leșu, în comuna Bulz. La izvorul Văii Brătcuței se poate vizita peștera Dăicii pe Valea Dăicii. La o mică distanță de aici, la hotarul cu localitatea Remeți, pe Valea Leșului, se găsește Peștera cu apă. Înălțimea intrării are 15 m, iar peștera are o lungime de 800 m, prin aceasta traversând un curs de apă.

- **Bratca- Secătura Brătcanilor- Damiș- Ponoraș** - pe drumul ce face legătura cu orașul Beiuș, un drum în serpentine, se ajunge pe platoul Secătura Brătcanilor. Numărul mare de doline și panorama care se deschide asupra satelor de pe Valea Crișului impresionează turiștii.

La intrarea în Damiș poate fi vizitată “Peștera dintre Bărăști”. Din Damiș se poate ajunge la Ponoară, unde se găsesc numeroase ponoare și avene.

Principalele obiective turistice antropice sunt:

- **Biserica din lemn din satul Beznea**- Biserica de lemn cu hramul “ Botezul Domnului”, construită în anul 1723 și mărită la forma actuală în anul 1824, a fost declarată monument istoric în 1964.

Fig .9 - Biserica din lemn din satul Beznea- monument istoric

Această biserică prezintă o valoare arhitectonică deosebită rezultată prin meșteșugul îmbinării bânelor de stejar, la colțurile acesteia formând “chiotoarea” sau “aripile de fluture”. Biserica e încinsă cu un brâu sculptat cu dalta numit “funie împletită”. Turnul clopotniță are o înălțime de 10 m.

- **Biserica din lemn din satul Valea Crișului** - aceasta biserică poarta hramul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril și a fost edificată în anul 1761. Deosebite sunt picturile interioare, păstrate destul de bine.

- **Complexul turistic Piatra Craiului**- acest complex e situat pe șoseaua internațională E60 și oferă diferite facilități turiștilor.

Tipul de turism în aceasta zona este turismul de recreere, desfășurat mai ales pe perioada sfârșitului de săptămână, iar marea majoritate a turiștilor provin din Oradea și din Cluj-Napoca.

Potențialul turistic la nivel comunei Bratca este marcat de o unicitate remarcabilă, existând nenumărate posibilități de petrecere a timpului liber într-un cadru natural foarte pitoresc.

Pentru iubitorii de natură, există zone de agrement de o frumusețe excepțională:

- Valea Boiului, unde se află și Cascada Boiului;
- Valea Brătcuței, devenită un minisat de vacanță;
- Lunca Crișului Repede, cu posibilități de camping, pescuit, înot;
- dealurile Damișului;
- Poiana Damiș;
- la nord în munții Plopișului, vârful Măgura cu Mănăstirea Sf. Ioan Iacob, calcarele cu hippuriți, urme ale erei glaciare din Valea Crișului.

Pentru cei ce doresc să poposească pe aceste plaiuri, oferta este deosebită: pe E60 se află Complexul turistic Piatra Craiului, cu mai multe restaurante, hoteluri și un magazin de suveniruri, popasul Căbeșteana și câteva pensiuni.

Câteva dintre pensiunile de pe raza comunei Bratca sunt:

- **Pensiunea Dolina** (localitatea Damiș) este situată într-o așezare rurală pitorească din Munții Pădurea Craiului. Are o capacitate de cazare de 7 camere.
- **Pensiunea Casa de bușteni** - este situată în localitatea Damiș. Iubitorii de drumeții au parte de priveliști de neuitat și au posibilitatea de a face excursii în locuri mai puțin bătătorite. Pensiunea dispune de 7 camere, cu o capacitate de cazare de 14 persoane.
- **Pensiunea "Hanu Brătcuței"** este situată în partea de sud-vest a localității Bratca, pe versantul de sud-est al platoului carstic Damiș. Este clasificată cu trei margarete. Pensiunea oferă turiștilor confort într-un veritabil stil rustic. Este locul ideal pentru a petrece vacanțele, pentru a

organiza întâlniri de afaceri, petreceri, teambuilding-uri într-un cadru natural deosebit. Pensiunea dispune de 14 camere duble.

Fig.10 - Pensiunea "Hanu Brătcuței"

- **Cabana Cati** este situată în localitatea Bratca, pe Valea Brătcuței, în mijlocul pădurii, la aproximativ 3 km de centrul comunei. Capacitate de cazare este de 12 locuri;

Comuna Bratca dispune și de o **Tabără de elevi cu peste 100 locuri**, amplasată pe Valea Brătcuței.

2.9.4 Transportul și căi de acces

Căi de acces auto - comuna Bratca este traversată în partea sa de nord-est de șoseaua europeană E60, care face legătura între sudul și vestul Europei. Aceasta o străbate pe o distanță de 5 km. Din aceasta se desprind mai multe drumuri județene, între care cel spre Beznea care se continuă spre Bratca, iar de aici spre vest, spre localitatea Șuncuiuș, spre est, spre Valea Crișului. Drumurile județene totalizează pe teritoriul comunei 29 km.

Din drumurile județene se ramnifică mai multe drumuri comunale, spre satele componente comunei Bratca. Astfel sunt drumurile comunale: Bratca-Damiș, Bratca-Lorău-Ponoară, etc. Legătura centrului comunei, cu E 60 se mai poate face și pe drumuri sătești, prin Beznea sau Valea Crișului, în zona turistică Piatra Craiului.

Comuna deține peste 43 km de drumuri comunale.

Căi ferate - prin comună trece, urmând cursul Crișului Repede, linia 300 de cale ferată neelectrificată Oradea- Cluj Napoca, parte din Magistrala 3. Lungimea căii ferate pe teritoriul comunei este de 7 km. În prezent stația de cale ferată funcționează ca o haltă și este situată la

kilometrul 594+468 de la stația București Nord. A luat ființă în anul 1869. În anii 1925 și 1926 stația s-a prelungit și s-au mai construit câteva noi linii. Tot în 1926 se centralizează mecanic și i se asigură electricitatea. În 1977 liniile din stație se prelungesc cu 100 m.

În prezent, în stația Bratca opresc opt trenuri de călători.

2.9.5 Servicii publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică, alte utilități

Alimentarea cu apă - în prezent, doar o parte a satului Bratca este alimentată cu apă, restul localității nebeneficiind de această facilitate. Astfel, 66% din gospodăriile satului sunt racordate la rețeaua centralizată. Sursa alimentării cu apă este situată pe Valea Brătcuței, unde se găsește o stație veche de peste 30 ani. În prezent s-au pus bazele unui proiect pentru alimentarea cu apă a satului Beznea. În satele aparținătoare, alimentarea cu apă se face din fântâni proprii sau din captarea izvoarelor de înălțime. Adâncimea puțurilor variază între 3 și 25m.

Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile este de 6 km (la sfârșitul anului 2012). Capacitatea instalațiilor de producere a apei potabile este de 300mc/zi. Cantitatea de apă potabilă distribuită consumatorilor –totală este de 40 mii mc, din care pentru consumatorii de uz casnic este de 26 mii mc.

Canalizarea - rețeaua de canalizare este slab dezvoltată în comună. Astfel, toate satele componente nu beneficiază de o rețea de canalizare, excepția reprezentând-o partea centrală a satului Bratca. Și aici, din 671 gospodării doar 10% beneficiază de canalizare. Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare este de 1,3 km.

Marea majoritate a deversărilor menajere se fac în apele care străbat aceste sate (Crișul Repede, Brătcuța, Beznea).

Comuna Bratca nu este racordată la rețeaua de gaze naturale. În prezent, **încălzirea** se face cu lemn, peste 95% din gospodării și cu cărbune, 5% din totalul gospodăriilor.

Deșeurile menajere - Primăria comunei Bratca a organizat pe teritoriul comunei un serviciu de salubritate. A fost amenajată o groapă de gunoi în vestul satului Bratca, în Dealul Pancului.

Comunicațiile - comuna Bratca dispune de mijloace de comunicare modern - telefonie fixă, telefonie mobilă. Există rețea de telefonie digitală, rețea de fibră optică și servicii internet.

Iluminatul public – comuna dispune de peste 50km de rețea de iluminat public, modernizat și automatizat.

Comuna are un post de **Poliție** și o formație de **Pompieri**.

Cap. 3 – Obiective țintă și direcții de acțiune pentru perioada 2014 - 2020, conform orientărilor strategice ale județului Bihor, României și Uniunii Europene

3.1 Principiile elaborării strategiei

Principiile de bază care au stat la baza elaborării acestei strategii au fost următoarele:

- principiul cunoașterii trăsăturilor locale - strategia a fost elaborată în colaborare cu persoane care cunosc foarte bine realitățile din această comună;
- principiul realității - acest plan strategic prezintă potențialul, stadiul de dezvoltare și baza de la care se pleacă în cadrul proceselor dezvoltării durabile;
- principiul continuității și sustenabilității – strategia a fost elaborată având în vedere proiectele implementate deja și va fi îmbunătățită continuu;
- principiul armonizării cu obiectivele de dezvoltare existente la nivelul Uniunii Europene – strategia a fost concepută având în vedere obiectivele stabilite pentru mediul rural la nivelul Uniunii Europene, urmărindu-se reducerea disparităților din cadrul spațiului rural.

Utilitatea elaborării planului de dezvoltare strategică este susținută de argumente, care în esență vizează:

- utilizarea resurselor umane și logistice existente - elaborarea unui plan strategic de dezvoltare locală contribuie, pe termen mediu și lung, la gestionarea mai eficientă a resurselor locale (resurse umane, financiare, logistice etc.), permițând mobilizarea la cote superioare a acestor resurse în vederea atingerii obiectivelor propuse în cadrul planurilor de dezvoltare;

- existența unui plan de dezvoltare facilitează obținerea resurselor financiare care să susțină procesele de dezvoltare la nivel local - planul strategic clarifică pentru toți factorii implicați în programele de ajustare sau dezvoltare socială care sunt obiectivele urmărite de autoritățile locale pe termen mediu și lung, rolul strategiei de dezvoltare fiind acela de a modifica optica elaborării unor strategii conjuncturale prin care se satisfacerea unor nevoi imediate. Această perspectivă imediată trebuie înlocuită cu perspectiva dezvoltării strategice.

3.2 Dezvoltarea rurală - componentă a strategiei dezvoltării durabile

Dezvoltarea durabilă este un concept vast, de aceea cooperarea pentru o dezvoltare durabilă trebuie să fie o preocupare atât pentru Uniunea Europeană, pentru statele membre și pentru fiecare comunitate locală în parte.

Dezvoltarea rurală exprimă ansamblul activităților destinate îmbunătățirii calității vieții în spațiul rural, bazată pe o creștere economică durabilă care trebuie să aibă ca obiectiv principal menținerea peisajului natural, cultura materială și spirituală a comunității sătești. În concluzie, procesul dezvoltării rurale durabile se desfășoară pe fondul dezvoltării durabile și complexe a agriculturii, ținându-se seama de faptul că agricultura și spațiul rural sunt două laturi interdependente, specifice ruralului. Dezvoltarea rurală durabilă trebuie să respecte principiile înscrise în Charta Europeană, dar se bazează și pe o serie de principii generale, care au fost formulate în Declarația de la CORK (Irlanda, 1996), adoptată de țările Uniunii Europene, cu implicații profunde asupra spațiului rural, cum ar fi: punerea pe prim plan a ruralului, abordarea integrată, crearea diversității și a varietății, durabilitatea, subsidiaritatea, programarea, finanțarea, îndrumarea, evaluarea și cercetarea.

Pe baza acestor principii au fost stabilite obiectivele dezvoltării rurale durabile, prin a căror materializare se are în vedere ridicarea gradului de dezvoltare socio-economică a spațiului rural și cultivarea tradițiilor și obiceiurilor specifice comunităților sătești.

Contextul politicilor europene de dezvoltare rurală poate fi divizat în 4 nivele strategice, după cum urmează:

- nivelul European;
- nivelul național (nivelul statelor membre);

- nivelul programului de dezvoltare;
- nivelul implementării detaliate după axele tematice și măsuri, raportat la specificul fiecărei comunități locale.

Această structură conferă un context comun cadrului programatic individual al fiecărui stat membru. Cadrul comun este orientat de către Ghidul Strategic al Uniunii Europene și cuprinde documentele planificate ale fiecărui nivel care subliniază prioritățile strategice de dezvoltare rurală, programele detaliate și măsurile individuale de dezvoltare rurală, selectate să răspundă necesităților de dezvoltare rurală specifice fiecărei țări.

La nivel european politica de coeziune pentru perioada 2014 - 2020 va pune la dispoziție până la 351,8 miliarde euro pentru a se investi în regiunile, orașele și economia Europei. Acesta va fi principalul instrument de investiții al UE pentru a atinge obiectivele strategiei Europa 2020:

- crearea de locuri de muncă și generarea de creștere economică,
- abordarea problemei schimbărilor climatice și a dependenței energetice,
- reducerea sărăciei și a excluziunii sociale.

La aceasta va contribui și definirea mai bună a priorităților cheie ale Fondului European de Dezvoltare Regională, cum ar fi sprijinul pentru întreprinderile mici și mijlocii, obiectivul fiind de a dubla sprijinul, de la 70 la 140 de miliarde EUR pe durata celor 7 ani. În toate fondurile structurale și de investiții europene, care stimulează proiectele, va exista un grad mai mare de orientare spre rezultate. În cadrul politicii de dezvoltare rurală și în cadrul fondului pentru pescuit, eficiența va fi corelată, de asemenea, cu guvernarea economică pentru a încuraja respectarea de către statele membre a recomandărilor Uniunii Europene.

România se confruntă cu provocări în atingerea potențialului economic și social al sectorului agroalimentar. Spațiul rural înregistrează mari deficiențe, acesta fiind caracterizat de:

- deficiențe structurale persistente;
- nivel scăzut al activității antreprenoriale și al valorii adăugate, cu activități ce necesită un aport intensiv al forței de muncă, în special în agricultura de (semi)subzistență;
- orientare modestă către export;
- investiții scăzute;

- acces la servicii și infrastructură cu mult sub nivelul zonelor urbane;
- discrepanțe regionale din ce în ce mai mari;
- pondere mare a populației aflată în risc de sărăcie și excluziune socială;
- riscuri ambientale și provocate de om, agravate de schimbările climatice, care reprezintă o amenințare pentru zonele rurale și pentru întreaga țară.

Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2014-2020 reprezintă o oportunitate reală pentru a aborda punctele slabe ale dezvoltării rurale, pe baza consolidării punctelor tari ale sectorului și pe baza progresului realizat prin PNDR 2007-2013.

Au fost înregistrate îmbunătățiri semnificative în perioada 2007-2013, în special cu privire la o mai bună integrare a producătorilor și procesatorilor în lanțul agro-alimentar, reînnoirea generațiilor de fermieri, aplicarea de practici și realizarea de investiții prietenoase cu mediul, economii locale diversificate și infrastructura locală.

PNDR 2014-2020 va aborda în mod strategic următoarele priorități:

- schimbarea structurală a sectorului agro-alimentar și competitivitatea;
- managementul resurselor naturale;
- dezvoltarea rurală locală echilibrată.

Aceste priorități sunt corelate cu obiectivele strategice definite la nivel național, cu Politica Agricolă Comună și cu Strategia Europa 2020.

Nevoile specifice vor fi abordate prin acțiuni realizate în cadrul celor șase priorități ale FEADR. Sprijinul va fi direcționat către acțiunile cu cel mai mare impact asupra îndeplinirii obiectivelor.

Județul Bihor își propune ca până în 2020 să devină un județ dinamic și competitiv, în care bunăstarea să fie resimțită, în mod direct, de toți locuitorii județului. Bihorul își dorește să fie recunoscut ca o poartă de intrare și ieșire către vestul Europei, în care inițiativa sunt susținute activ de instituțiile publice prin servicii publice de calitate și infrastructură corespunzătoare. Complementar, județul își dorește să fie cunoscut ca o destinație turistică importantă, atât în România cât și în țările vecine. Potențialul natural, poziția strategică și diversitatea culturală vor constitui baza pentru dezvoltarea acestui județului în perioada 2014 – 2020.

Pentru atingerea nivelului propus, în cadrul strategiei de dezvoltare a județului Bihor sunt asumate **patru obiective strategice** de dezvoltare:

1. Dezvoltarea infrastructurii publice din județ;
2. Creșterea competitivității economice în industrie și agricultură;
3. Valorificarea potențialului turistic al județului;
4. Dezvoltarea serviciilor publice și a capacității administrative.

Pliindu-se pe strategia Uniunii Europene, pe strategia de dezvoltare națională și județeană, Comuna Bratca își propune, pentru perioada 2014 – 2020, creșterea calității vieții locuitorilor săi. Acest deziderat va fi atins prin:

- investiții care să vizeze continuarea dezvoltării infrastructurii de bază a comunei;
- atragerea de investiții care să crească gradul de ocupare al forței de muncă locale;
- promovarea turistică intensă și sprijinirea investițiilor în turism;
- scăderea numărului fermelor de subzistență prin transformarea lor în ferme mici, mijlocii și mari;
- scăderea gradului de dependență energetică al comunei prin dezvoltarea de investiții care exploatează sursele de energie alternativă locale.

3.3 Analiza dezvoltării rurale durabile a Comunei Bratca – analiza SWOT

Analiza SWOT – puncte tari (**Strengths**), puncte slabe (**Weaknesses**), oportunități (**Opportunities**) și amenințări (**Threats**) – este unul din cele mai cunoscute instrumente analitice. Acest tip de analiză furnizează structura necesară pentru a studia atât mediul intern, cât și oportunitățile și amenințările venite din mediul extern al unei entități sau organizații. Punctele tari sau atuurile, punctele slabe sau deficiențele, oportunitățile și amenințările la adresa organizației sunt discutate, investigate și documentate. Punctele tari și punctele slabe caracterizează mediul intern al organizației, iar oportunitățile și amenințările apar din mediul extern al acesteia.

Această analiză se constituie într-o analiză amănunțită a tuturor aspectelor care ar putea contribui la dezvoltarea durabilă a Comunei Bratca.

Elaborator S.C. Euro Proiect Consulting Grup S.R.L.

Analiza SWOT a Comunei Bratca

Puncte tari:

- Poziție geografică favorabilă cu importante căi de acces:
 - drum național DN1 - E60
 - drumuri județene 764D și 108I
 - cale ferată
- Interesul administrației locale în promovarea unei abordări strategice de dezvoltare; administrația locală receptivă, activă, cu inițiativă, disponibilă pentru orice efort privind dezvoltarea comunității;
- Experiență în ceea ce privește dezvoltarea rurală locală bazată pe proiectele implementate;
- Potențial turistic foarte ridicat, existența condițiilor dezvoltării turismului ecologic, rural, de agrement, datorită cadrului natural deosebit;
- Resurse diversificate de lemn de calitate, datorate existenței unui fond forestier bun; Pondere ridicată a pădurilor care au funcții de protecție;
- Nivel bun al calității resurselor de apă;
- Pondere ridicată a terenurilor agricole și forestiere generatoare de servicii ecosistemice caracterizate printr-o mare diversitate biologică, inclusiv suprafețe agricole semnificative cu înaltă valoare naturală gestionate în mod tradițional, care contribuie la conservarea biodiversității;
- Utilizarea redusă a inputurilor agro-chimice (fertilizanți și pesticide);
- Existența produselor animaliere ecologice;
- Existența unui potențial de dezvoltare economică bun, facilitați pentru investitori conform H.C.L, costuri cu forța de muncă relativ scăzute;
- infrastructură bună din punct de vedere al telecomunicațiilor (rețele de telefonie fixă, telefonie mobilă, servicii de internet), rețele extinse de energie electrică;
- Servicii și infrastructura educațională bună;
- Implicarea asociațiilor și fundațiilor în activitatea socială;
- Lipsa conflictelor etnice și religioase, grad ridicat de toleranță între cetățeni;

- Ospitalitatea proverbială a locuitorilor.

Puncte slabe:

- Accesibilitate slabă a zonei, datorită stării precare a drumurilor;
- Infrastructură de bază și servicii rurale de bază slab dezvoltate;
- Acces limitat la rețelele publice de alimentare cu apă potabilă și canalizare, lipsa rețea de agent termic;
- Inexistența unui sistem de management al deșeurilor;
- Insuficienta promovare și lipsa informației despre posibilitățile și oportunitățile investiționale pe care le oferă comuna;
- Trend demografic negativ - populație rurală în scădere (în special tineri) și în curs de îmbătrânire;
- Slaba dezvoltare a activităților non-agricole generează dependența populației rurale de agricultura de subsistență;
- Nivel scăzut al productivității muncii;
- Nivel scăzut de instruire a populației;
- Rata crescută de abandon școlar în învățământul liceal, în special în rândul etniei rome;
- Cultură antreprenorială slab dezvoltată, caracterizată de lipsa cunoștințelor manageriale de bază;
- O participare scăzută a rezidenților din zonă la programe de instruire pentru dobândirea de noi competențe în activități non-agricole;
- Nivel scăzut al venitului pe gospodărie;
- Calitatea slabă a infrastructurii turistice și a serviciilor turistice; saraca valorizare a moștenirii culturale și a resurselor naturale în scopuri turistice;
- Declinul activităților industriale tradiționale;
- Nivel scăzut de resurse la nivelul administrației publice locale;
- Nivel relativ redus al dezvoltării serviciilor și IMM-urilor;
- Lipsa unor dotări necesare dezvoltării economico-sociale (centre expoziționale, parcuri tehnologice, centre de afaceri, comerciale);

- Absența unui mecanism de atragere și stimulare a activităților industriale cu precădere de promovare a industriilor nepoluante și cu valoare adăugată mare;
- Insuficientă cunoaștere de către agenții economici a ofertelor de finanțare europene; grad redus de absorbție a fondurilor destinate dezvoltării economice;
- Infrastructura social – cultural – medicală – sportivă veche și nedotată corespunzător, dotări insuficiente cu logistică, mobilier a școlilor, bibliotecilor;
- Pondere crescută a populației aflată în risc de sărăcie sau de excluziune socială în special în rândul membrilor etniei rome;
- Degradarea așezărilor tradiționale cu valoare culturală;
- Acces scăzut la resurse financiare pentru micii antreprenori și a noilor inițiative de afaceri în mediul rural;
- Lipsa experienței manageriale, în funcționarea parteneriatelor public-private, datorată unui nivel scăzut de conștientizare a oportunităților;
- Număr mare de ferme mici (de subzistență și semisubzistență) care utilizează o mare parte din forța de muncă;
- Nivel mare de fărâmițare a terenurilor agricole și forestiere;
- Procent mare al fermierilor în vârstă;
- Productivitate agricolă scăzută;
- Scăderea suprafețelor și îmbătrânirea plantațiilor pomicole;
- Nivel scăzut de pregătire profesională de bază și de competențe profesionale în rândul fermierilor și deținătorilor de păduri;
- Programe insuficiente de pregătire profesională (pe tot parcursul vieții) pentru fermieri și deținătorii de păduri;
- Slaba adaptare a specializărilor liceului de profil din localitate la cerințele pieței muncii;
- Structuri și sisteme slab dezvoltate pentru transferul de cunoștințe și inovare;
- Dotări tehnice deficitare și insuficiente în agricultură și silvicultură;
- Dificultăți în adaptarea la tehnologii noi pentru micii fermieri și procesatori din cauza accesului redus la surse de finanțare;
- Vulnerabilitatea crescută a micilor fermieri;

- Slaba cooperare între fermieri, reflectată într-un grad scăzut de asociere cu implicații în viabilitatea exploatațiilor;
- Acces redus la sistemul de creditare pentru sectorul agricol;
- Slabă dezvoltare a unitatilor de procesare în industria alimentară;
- Sisteme de colectare și depozitare slab dezvoltate, în special pentru cereal, fructe, legume și cartofi;
- Sisteme și servicii inadecvate de gestionare a riscurilor prin care să se aplaneze potențialele riscuri agricole;
- Slaba eficiență economică a practicilor agricole tradiționale;
- Abandonul activităților agricole datorat în special reducerii numărului de animale pe suprafețele de pajiști naturale și seminaturale situate în zone afectate de constrângeri naturale;
- Suprafețe agricole afectate de fenomene de degradare a solului (eroziune, alunecări de teren, etc.);
- Sisteme de irigare slab dezvoltate;
- Gradul de accesibilitate al pădurilor este redus ca urmare a unei densități scăzute a rețelei de drumuri forestiere.

Oportunități:

- Posibilitatea atragerii de fonduri europene pentru soluționarea diverselor probleme ale comunității;
- Fructificarea potențialului agricol, uman, a fondului forestier și a resurselor naturale;
- Existența unui bogat patrimoniu cultural și istoric;
- Continuarea dezvoltării infrastructurii și a serviciilor de bază ca precondiție pentru creșterea nivelului de atractivitate al comunei;
- Utilizarea abilităților și activelor de capital de către persoanele care au activat pe piețe de muncă externe în domeniul agricol;
- Continuarea și consolidarea programelor de instruire de bază, a programelor de învățare pe tot parcursul vieții și de dezvoltare a abilităților antreprenoriale;

- Potențialul tehnologiei informaționale și al mijloacelor media de a sprijini dezvoltarea comunei, în special dezvoltarea turismului;
- Continuarea sprijinului financiar pentru protejarea, conservarea și valorificarea resurselor locale (moștenire culturală, patrimoniu natural) ca bază pentru o dezvoltare rurală sustenabilă;
- Crearea de mărci și participarea la scheme de calitate pentru generarea de valoare adăugată la produsele autohtone;
- Promovarea identității locale;
- Consolidarea parteneriatelor ca bază pentru întărirea strategiilor locale care pot facilita inovarea, promovarea cooperării și creșterea economică locală;
- Creșterea accesului populației la tehnologia informației și serviciile de comunicații pentru a conecta societatea locală la progresele globale, facilitând o mai bună participare la creșterea economică;
- Parteneriate pentru inovarea, crearea de cunoștințe colective și de noi metode în cadrul serviciilor publice;
- Fluxuri de comunicare inovative între fermieri și instituțiile agricole;
- Încurajarea accesării măsurilor de sprijin financiar pentru reîntinerirea generațiilor în ferme;
- Înființarea de parteneriate care să promoveze transferul de cunoștințe și inovarea;
- Sporirea nivelului de conștientizare cu privire la beneficiile practicilor prietenoase cu mediul înconjurător și la gestionarea durabilă a resurselor naturale, pentru fermieri și pentru deținătorii de păduri;
- Atragerea de servicii de consultanță pentru creșterea performanței sectoarelor agricol, silvic dar și nonagricol;
- Atragerea de servicii de consultanță pentru creșterea performanței administrației publice locale;
- Formarea unei Rețele Locale de Dezvoltare Rurală care să faciliteze diseminarea de informații, să încurajeze cooperarea și asimilarea de cele mai bune practici inovative;

- Dezvoltarea sectorului servicii;
- Dezvoltarea petei turismului;
- Recunoașterea și consolidarea cunoștințelor tradiționale;
- Crearea de noi IMM-uri cu activități non-agricole, culturale, creative și de cooperare, pentru crearea de noi locuri de muncă;
- Creșterea valorii adăugate a produselor alimentare cu semne de calitate;
- Înființarea și dezvoltarea de lanțuri locale de aprovizionare cu produse agro-alimentare și de rețele de desfacere care să conecteze producătorii și consumatorii, inclusiv să asigure o legătură mai bună între comună și zonele urbane din apropiere;
- Conștientizarea în domeniul sănătății publice a conexiunii între alimente, mediu și sănătate și creșterea numărului de consumatori informați cu privire la această conexiune;
- Oportunități oferite de piață și de politicile publice pentru gestionarea durabilă a resurselor naturale;
- Protejarea mediului prin aplicarea unor pachete de agro-mediu și climă susținute prin politicile publice în vigoare;
- Oportunități financiare oferite în vederea creșterii suprafețelor de teren agricol împădurite – în special pentru terenurile afectate de fenomene de degradare, cum ar fi eroziunea solului, alunecări de teren etc.;
- Posibilitatea integrării acțiunilor care să contribuie la atingerea obiectivelor de mediu identificate la nivel local în strategia de dezvoltare locală;
- Posibilitatea utilizării unei game variate de surse de energie regenerabilă;
- Posibilitatea participării cadrelor didactice la programe de formare/perfecționare profesională, cursuri de specializare;
- Reabilitarea școlilor la nivel European și dotarea școlilor cu mobilier și a cabinetelor școlare cu material didactic prin fonduri europene;
- Existența programelor comunitare și naționale de asigurare a accesului la educație pentru populațiile dezavantajate;

- Politici de stimulare a ocupării posturilor vacante pentru cadrele didactice și a menținerii cadrelor calificate;
- Existența programelor europene și naționale de finanțare pentru promovarea culturii și tradițiilor locale;
- Cererea crescândă și constantă manifestată în aglomerațiile urbane pentru produse provenite din agricultura ecologică;
- Crearea de asociații de producători agricoli pentru valorificarea produselor agricole;
- Existența cadrului legislativ pentru înființarea și dezvoltarea exploatațiilor agricole;
- Existența Planului Național Strategic pentru Dezvoltare Rurală.

Amenințări:

- Scăderea populației rurale, în special în rândul tinerilor și a persoanelor calificate;
- Migrația forței de muncă atât spre orașe mai dezvoltate (Oradea), cât și spre țări din Uniunea Europeană;
- Menținerea gradului ridicat de ocupare în sectorul agricol față de celelalte sectoare ale economiei rurale;
- Resurse financiare limitate ale comunității locale necesare întreținerii infrastructurii de bază;
- Alterarea și pierderea moștenirii culturale și a tradițiilor locale;
- Eșecul în formarea de parteneriate locale puternice și în promovarea potențialului endogen al comunei;
- Menținerea unui nivel scăzut de calitate al consultanței, ca sprijin pentru fermieri;
- Volatilitatea prețurilor pentru produse agricole;
- Desființarea cotelor de lapte ale UE în 2015 va genera o presiune mai mare asupra micilor producători și procesatori;
- Creșterea ponderii suprafețelor ocupate de livezile îmbătrânite, slab productive;
- Menținerea unui grad mare de fărâmițare a exploatațiilor agricole, cu implicații în performanța la nivelul fermelor și în viabilitatea acestora;
- Creșterea prețurilor la energie și carburanți care va avea un efect negativ asupra

costurilor de producție agricole, asupra prețurilor și, implicit, asupra accesului la hrană pentru grupurile sociale cu venituri reduse;

- Productivitate scăzută a culturilor principale cauzată de factorii climatici;
- Schimbarea condițiilor climatice poate conduce la creșterea atacurilor de dăunători și boli, precum și la scăderea productivității naturale a terenurilor agricole;
- Riscul poluării apelor freatice și curgătoare datorită gestionării improprie a gunoiului menajer și a gunoiului de grajd.
- Neadaptarea produselor locale la cerințele de calitate impuse de aderarea la piața UE corelată cu pătrunderea masivă a produselor din import; informații insuficiente privind normele europene de mediu în rândul micilor întreprinzători;
- Creșterea costurilor educației și pregătirii profesionale;
- Concurența cu alte comune de dimensiuni apropiate duce la o luptă pentru fondurile puse la dispoziție de Uniunea Europeană;
- Lipsa informațiilor și a comunicării în mediul economic;
- Interes scăzut sau lipsa resurselor necesare pentru introducerea de noi tehnologii;
- Degradarea stării economice, deteriorarea stării drumurilor de acces;
- Lipsa de interes față de protecția mediului a cetățenilor;
- Resurse financiare insuficiente pentru finanțarea și cofinanțarea proiectelor finanțate prin Fonduri Structurale.

Analiza SWOT a comunei Bratca a pus în evidență aspecte favorabile pentru dezvoltarea durabilă a zonei:

- condiții naturale favorabile și rezerve semnificative de teren liber;
- existența unei forțe de muncă semnificative și relativ ieftine;
- existența unor structuri în domeniul turismului și agroturismului;
- posibilitatea dezvoltării unei agriculturi capabile să obțină produse ecologice.

3.4 Identificarea nevoilor

Ca urmare a analizei SWOT a comunei Bratca au fost identificate următoarele nevoi:

AGRICULTURĂ

➤ **Nevoia dobândirii de cunoștințe adecvate de agricultură, agrolimentare și de mediu**

Formarea profesională este necesară pentru a completa sistemul de educație de bază, cu atât mai mult cu cât o mare parte din fermieri nu au cunoștințe elementare de agricultură, industrie agro-alimentară și mediu și se bazează doar pe experiență practică. Vor trebui atrași furnizorii de programe de instruire care să ofere cursuri pentru fermieri, cursuri care să contribuie la îmbunătățirea managementului exploatațiilor agricole, adoptarea de noi tehnologii și de soluții inovative într-un mod flexibil, care să răspundă nevoilor specifice.

Astfel, evoluția și specializarea în agricultură necesită un nivel corespunzător de instruire tehnică, economică și juridică, inclusiv expertiză în tehnologii noi ale informației, pentru a răspunde cerințelor comunitare în domeniul fitosanitar, al standardelor de calitate și al standardelor de mediu.

Necesitatea activităților de formare profesională apare în contextul legat de creșterea competitivității și diversificării produselor și activităților din agricultură, de restructurare și modernizare a sectoarelor agricol, de procesare și comercializare pentru produsele agricole, dezvoltarea unei agriculturi orientate spre piață, a cerințelor pentru aptitudini economice și de management, cât și de îndeplinire a obiectivului gestionării durabile a terenurilor și protecției mediului, aplicarea de tehnologii și practici prietenoase mediului și de utilizare a energiei regenerabile.

În contextul problemelor structurale specifice agriculturii locale, nevoia de formare trebuie să-și găsească rezolvare prin adaptarea tematicilor la nevoile specifice identificate, precum și prin asigurarea unor schimburi de experiență. Fermierii au nevoie de aceste experiențe pentru a fi conectați în mod eficient la rețelele de informare, inclusiv pentru schimburile de idei și de bună practică între fermieri și organizațiile acestora.

➤ **Nevoia de servicii de consiliere adecvate și de calitate pentru fermieri, grupuri de producători, microîntreprinderi și întreprinderi mici non-agricole nou înființate**

Fragmentarea excesivă a proprietății agricole, precum și lipsa formelor de asociere conduc la dificultăți întâmpinate în comercializarea produselor agricole deoarece acestea nu sunt adaptate la rigorile și cerințele pieței.

Astfel, consilierea micilor fermieri, se poate concretiza în sensul dezvoltării viabilității fermelor sau în sensul asigurării unor surse de venituri adiționale generate de diversificarea activităților în cadrul fermelor.

Fermierii, în special tinerii fermieri care au un potențial mai mare de dezvoltare, au nevoie de servicii accesibile de consiliere și consultanță de calitate cu privire la dezvoltarea fermelor, inovare, adaptarea la standarde, orientarea către piață și promovarea spiritului antreprenorial. De asemenea, populația rurală are nevoie de servicii de consiliere pentru dezvoltarea de noi activități aducătoare de venit în domenii non-agricole.

Prin urmare, nevoia susținerii serviciilor de consiliere și consultanță crează o bună premisă pentru utilizarea instrumentelor comunitare, realizând astfel o restructurare a fermelor, precum și o îmbunătățire a managementului acestora.

➤ **Nevoia existenței, pe plan local, a unor unități de procesare agro-alimentară moderne și adaptat la standardele UE**

La nivelul comunei Bratca există încă deficiențe legate de adaptarea la standardele UE (siguranța alimentară și trasabilitate) și de creșterea ponderii de produse procesate cu valoare adăugată mare pe piață, cu efecte asupra deficitului balanței comerciale. Astfel, o creștere a valorii adăugate a produselor provenind din sectoarele de creștere a animalelor, cultura plantelor sau pomicultură, este esențială.

Tipurile de investiții ce necesită a fi implementate constau în spații de producție și tehnologii moderne pentru creșterea eficienței și productivității, dar și în dezvoltarea de noi produse locale. De asemenea, susținerea acțiunilor de marketing și de îmbunătățire a planificării strategice a afacerilor și a managementului resurselor conduce la consolidarea abordării într-un sens competitiv.

Există nevoia atragerii de investitori care să realizeze pe plan local investiții în unități de procesare a produselor agricole și pomicole, contribuind astfel la creșterea locurilor de muncă

și la obținerea de produse agricole cu valoare adăugată mare:

- Cereale care prin metode de uscare pot fi vândute atunci când prețul este bun;
- Produse lactate rezultate din procesarea laptelui;
- Fructe conservate, gemuri, pălincă etc.;
- Miere de albine ambalată, produse apicole ambalate.

Sustenabilitatea investițiilor în sectorul de procesare este condiționată de o strânsă corelare între potențialul de producție și capacitatea de procesare a materiilor prime, fiind necesară o abordare locală integrată și complementară.

➤ **Necesitatea reînnoirii generațiilor de fermieri**

Sectorul agricol se confruntă cu un nivel ridicat de îmbătrânire în deținătorilor de exploatații agricole. Reînnoirea generației deținătorilor de exploatații agricole devine o necesitate a sectorului agricol, îndeplinind mai ușor cerințele pe care societatea le solicită profesiei de agricultor și totodată pe cele cerute prin regulamentele Politicii Agricole Comune: securitate alimentară, igienă, diversificarea gamei de produse, obținerea de produse locale de calitate superioară, conștientizarea efectelor negative determinate de abandonul terenurilor agricole și creșterea economică în mediul rural.

Astfel, tinerii fermieri reprezintă categoria de bază care poate să îmbunătățească productivitatea exploatațiilor agricole și creșterea accesului pe piață.

Această nevoie trebuie adresată, de asemenea, prin accesul la instruire specifică a tinerilor fermieri pentru a-i ajuta să îmbunătățească nivelul general de performanță, să dezvolte durabil exploatațiile agricole pe care le gestionează și să-și diversifice sursele de venit, etc.

➤ **Necesitatea încurajării constituirii grupurilor și organizațiilor de producători**

Fermierii au nevoie să coopereze în grupuri de producători pentru a-și îmbunătăți și adapta producția la cerințele pieței (incluzând aspectele legate de aprovizionare, calitate și siguranță alimentară) și pentru a comercializa împreună, produsele proprii (inclusiv prin intermediul lanțurilor alimentare scurte).

Prin asociere, fermierii își pot consolida puterea de negociere, procura utilaje și

tehnologii agricole, crește gradul de acces la credite, introduce inovații și idei noi de management.

Grupurile de producători pot juca un rol important în a rezolva probleme de management ale fermelor și de a construi mijloace de creștere a venitului acestora, având un impact pozitiv asupra viabilității fermei, precum și a comunităților în general.

Este necesar un sprijin de specialitate pentru a informa și stimula fermierii să se implice în aceste structuri/grupuri și pentru a le face să funcționeze eficient în beneficiul membrilor.

SILVICULTURĂ

➤ **Creșterea suprafețelor forestiere și a accesului la zonele forestiere**

Creșterea suprafețelor împădurite constituie o necesitate pentru atenuarea și adaptarea la efectele schimbărilor climatice și la creșterea gradului de utilizare a surselor de energie regenerabilă.

Prin funcțiile de natură ecologică, socială și economică, pădurile furnizează și alte bunuri și servicii pentru societate, cum ar fi produsele lemnoase și nelemnoase, spațiu de recreere, înfrumusețarea peisajului, etc., care susțin raționamentul sprijinului care trebuie să fie acordat în vederea creșterii suprafețelor împădurite.

Este necesar ca suprafețe semnificative de teren agricol să fie împădurite, în principal în acele zone unde terenul este mai puțin adecvat pentru utilizare agricolă datorită manifestării fenomenelor de degradare. De asemenea, înființarea perdelelor forestiere va contribui la adaptarea managementului terenurilor agricole afectate, din ce în ce mai pregnant, de efectele schimbărilor climatice.

PROTECȚIA MEDIULUI

➤ **Nevoia de menținere a calității resurselor de apă**

Deși nu reprezintă în prezent un factor poluant major, activitățile agricole pot pune o presiune semnificativă asupra resurselor naturale de apă, ducând la poluarea lor prin folosirea excesivă de îngrășăminte agricole chimice și gestionarea incorectă a gunoiului de grajd.

De asemenea, deversarea de poluanți și de gunoi menajer în apele Crișului Repede și afluenții săi pot duce la crearea de peisaje dezolante și la poluarea sa.

Impactul acestor practici poate fi redus prin servicii de informare, instruire și consiliere adecvate.

SOCIAL

➤ **Nevoia de reducere a gradului de sărăcie și a riscului de excluziune socială**

Comuna se confruntă cu o serie de carențe în ciuda potențialului pe care îl prezintă. Populația din mediul rural este o populație în scădere (în special în rândul tinerilor) și în curs de îmbătrânire, înregistrând un trend demografic negativ și o pondere crescută a populației aflată în risc de sărăcie sau de excluziune socială, în special în rândul populației rome. În același timp se constată și un nivel scăzut de absolvire a sistemului de învățământ primar și o tendință crescută de abandon școlar din învățământul obligatoriu în special în rândul familiilor sărace și a minorității roma, precum și o cultură antreprenorială slab dezvoltată, caracterizată de lipsa cunoștințelor manageriale de bază, generând astfel un nivel scăzut al productivității muncii, precum și un nivel scăzut al venitului pe gospodărie (datorat și dependenței populației de agricultura de subzistență).

Gradul crescut de sărăcie este cauză a unui ciclu interdependent între o dezvoltare economică rurală timidă, în care sectorul non-agricol este slab reprezentat și necompetitiv și o slabă dezvoltare a infrastructurii de bază, fără de care nu se poate vorbi de creșterea nivelului de trai. Astfel, apare nevoia de scădere a gradului de sărăcie care poate fi adresată prin dezvoltarea infrastructurii de bază, prin dezvoltarea și încurajarea unui mediu de afaceri sănătos în rural, prin formare profesională de bază și continuă mai ales în rândul tinerilor (și a tinerilor fermieri, în special), prin dezvoltarea și diversificarea activităților non-agricole ca furnizori de venituri alternative la veniturile din agricultură și prin dezvoltarea serviciilor sociale fără de care nu se poate asigura în mod sustenabil și durabil, o creștere a nivelului de trai în mediul rural. Procesele specifice dezvoltării comunitare crează și dezvoltă capacitatea locuitorilor din mediul rural de a fi proactivi, de a gândi dezvoltarea comunității în termeni de bunăstare pentru fiecare membru al acesteia, de a acționa inovativ și responsabil, în comun,

folosind și regenerând resursele locale.

Nevoia de rezolvare a problemelor comunităților din care fac parte grupurile vulnerabile, categorii expuse la riscul cel mai mare de sărăcie, își poate găsi rezolvare printr-o abordare locală integrată și prin oferirea unor alternative viabile ocupaționale. Abordarea LEADER de „jos în sus” care presupune o abordare participativă a comunității în identificarea nevoilor, dar și a soluțiilor viabile și inovative poate fi una din pârgھیile care pot sprijini procesul de incluziune socială în mediul rural a persoanelor dezavantajate.

În general, aceste categorii de persoane nu dispun de capital, de cunoștințe sau de mijloace de a depăși starea de sărăcie și nu dispun de inițiativa necesară pentru a dezvolta activități generatoare de venit. În vederea reducerii gradului de sărăcie și a riscului de excluziune socială este nevoie de promovarea de servicii de bază, precum și de implicarea actorilor locali. Este nevoie de dezvoltarea unor strategii inovatoare pentru generarea de locuri de muncă și prosperitate în mediul rural și în agricultură, care să includă inițiative inovatoare pentru sprijinirea grupurilor dezavantajate, integrarea acestora pe piața forței de muncă din mediul rural, ajutând, astfel, la susținerea și dezvoltarea politicii rurale a comunei și la creșterea bunăstării acesteia.

➤ **Nevoia continuării dezvoltării infrastructurii de bază și a serviciilor adecvate pentru creșterea atractivității și a calității vieții în mediul rural**

Infrastructura și serviciile de bază neadecvate constituie principalul element care mențin un decalaj accentuat între zonele rurale și zonele urbane și cu atât mai mult, o piedică în calea egalității de șanse și a dezvoltării socio-economice a zonelor rurale.

Modernizarea și extinderea infrastructurii de bază reprezintă o cerință esențială pentru îmbunătățirea calității vieții și creșterea atractivității comunei. Dezvoltarea infrastructurii de bază presupune ca zona să poată concura efectiv în atragerea de investiții, asigurând totodată și furnizarea unor condiții de viață adecvate și servicii sociale necesare comunității.

Potrivit analizei situației existente, infrastructura de baza din comuna Bratca, prezintă câteva deficiențe în asigurarea sănătății, mobilității, accesului la educație.

Complexitatea nevoilor de dezvoltare și modernizare a comunei reclamă o susținere integrată pe principii solide care necesită abordări inovative în identificarea de soluții fiabile, realiste și eficiente adaptate condițiilor din zonă mai ales prin consolidarea parteneriatelor ca bază pentru întărirea strategiei locale care să poată facilita inovarea, promovarea cooperării și creșterea economică locală.

➤ **Locuri de muncă în mediul rural**

În prezent, în Comuna Bratca, economia depinde în proporție de peste 50% de existența activităților agricole. Această situație explică necesitatea creării de locuri de muncă alternative pentru a obține venituri adiționale din activități non-agricole, în special prin orientarea micilor fermieri sau a membrilor familiei acestora și spre activități non-agricole productive și dezvoltarea serviciilor în spațiul rural, în primul rând a serviciilor turistice. Analiza IMM-urilor din comună evidențiază capacitatea redusă a acestora de a răspunde necesității de a furniza locuri de muncă pentru populația acesteia. Dezvoltarea afacerilor la scară mică este recunoscută ca fiind sursa cea mai importantă de locuri de muncă și obținere de venituri în spațiul rural, atât pentru economiile deja dezvoltate, cât și pentru cele în curs de dezvoltare.

De asemenea, este necesară atragerea înființării în mediul rural, a microîntreprinderilor și a întreprinderilor mici în vederea menținerii și creșterii numărului locurilor de muncă și a dezvoltării, în special, a sectorului productiv.

În comunitatea rurală studiată, funcționează o serie de societăți comerciale, întreprinderi familiale, întreprinderi individuale și persoane fizice autorizate, dar acestea au un număr mic de angajați și nu au cifre de afaceri considerabile. Această situație limitează în mod sever capacitatea zonei de a se dezvolta în raport cu potențialul existent. Într-un context socio-economic atractiv, crearea și promovarea de inițiativă antreprenoriale adresate în special tinerilor, va constitui punerea în funcțiune a unui mecanism viabil de dezvoltare a comunității.

Autoritatea publică locală**➤ Nevoia conservării patrimoniului local**

Satul românesc reprezintă un important centru cultural, adăpostind un bogat patrimoniu și un mod de viață bazat pe valori tradiționale. Totuși, nevoia ca satele românești să utilizeze cu succes aceste resurse unice în avantajul economic al populației nu este valorificată suficient.

Cu toate că tradițiile și obiceiurile sunt influențate de poziția geografică a zonei și de prezența resurselor naturale, identitatea culturală nu este definită doar de simpla lor amplasare. Păstrarea și conservarea moștenirii rurale sunt esențiale pentru dezvoltarea turismului rural, etno-folcloric, cultural, ecologic, gastronomic etc., reprezentând o posibilitate de promovare a satelor românești cu efect pozitiv pentru populația locală.

Este nevoie de integrarea acțiunilor care să contribuie la promovarea și conservarea tradițiilor locale prin intermediul strategiei de dezvoltare locală în vederea conservării moștenirii rurale.

➤ Nevoia dezvoltării comunității locale prin abordarea LEADER

Nevoia inițierii unui astfel de instrument de dezvoltare rurală pentru promovarea de jos în sus a inițiativelor și activităților de dezvoltare a comunității locale, având ca punct de plecare nevoile identificate la nivel local și potențialul endogen, este mare în condițiile nevoilor specifice ale comunității.

Abordarea LEADER poate realiza prin prisma specificului ei o dezvoltare echilibrată a teritoriului Comunei Bratca și a comunelor limitrofe, interferența mediului rural cu cel urban și accelerarea evoluției structurale.

Implicarea actorilor locali în dezvoltarea zonei în care activează va contribui la realizarea unei dezvoltări dinamice, sprijinită de o strategie de dezvoltare locală elaborată și implementată local și administrată de reprezentanți ai Grupului de Acțiune Locală (GAL).

Este nevoie ca procedurile administrative să fie eficientizate și expertiza managerilor GAL să fie sporită, ca actorii interesați din zonă să fie mai bine informați și stimulați în legătură cu posibilitatea de a se implica în mai mare măsură în procesul de dezvoltare a propriilor

comunități locale.

Inovarea în cadrul abordării LEADER va conduce la adaptarea nevoilor la cerințele contextului local.

Comuna Bratca se pregătește pentru perioada de programare 2014-2020 în ceea ce privește programul LEADER, astfel începându-se demersurile de aderare la Grupul de Acțiune Locală Piatra Șoimului.

➤ **Nevoia de acces la infrastructură și utilizarea serviciilor de internet în bandă largă**

Există necesitatea dezvoltării unei rețele de comunicații (internet) în zonele rurale pentru a le face mai atractive pentru dezvoltarea socio-economică, inclusiv instalarea și consolidarea afacerii, crearea de locuri de muncă și diversificare economică, transmiterea informațiilor la mai mulți utilizatori, comunicații, analiză și planificare strategică, coeziune socială (dezvoltarea unui interes social și a unor grupuri culturale), servicii de sănătate și educație, etc. Dezvoltarea unei rețele de comunicații moderne, de mare viteză, ar ajuta la reducerea discrepanței în calitatea serviciilor care există în prezent între zone. Dezvoltarea infrastructurii ar trebui să includă internetul de bandă largă care să permită un acces mai bun la informații (inclusiv centre comunitare, biblioteci, administrații locale) și deschiderea către inovare a exploatațiilor agricole și forestiere.

➤ **Nevoia adaptării infrastructurii de învățământ la nevoile comunității**

În Comuna Bratca se simte nevoia implementării unui sistem de educație funcțional care să pună accent pe dobândirea de abilități în domeniul agricol și turistic, în special. Aceasta este o nevoie importantă pentru comunitate. În prezent învățământul liceal din localitate oferă competențe în domeniul real (matematică-informatică) și domeniul tehnic prezentând o atractivitate scăzută și ducând la dobândirea unui nivel scăzut de abilități și competențe. Se impune o restructurare, în măsura în care aceasta este posibilă, cu implicații pozitive asupra competitivității muncii și a migrării tinerilor.

➤ **Nevoia reducerii abandonului școlar din mediul rural**

Abandonul școlar apare, în principal, în rândul grupurilor vulnerabile, fiind generat atât de veniturile scăzute, cât și de infrastructura și serviciile locale slab dezvoltate. Acest fenomen generează o participare mai puțin activă în cadrul societății, ceea ce are efecte negative pe termen lung asupra dezvoltării sociale și a creșterii economice. Astfel, este nevoie să se acorde o a doua șansă pentru astfel de persoane afectate de fenomenul abandonului, ca precondiție pentru ocuparea unui loc de muncă și pentru participarea activă în cadrul comunității rurale.

3.5 Priorități strategice în dezvoltarea durabilă a Comunei Bratca

Pentru definirea priorităților strategice la nivelul Comunei Bratca au fost analizate strategiile de dezvoltare rurală durabilă în context european, național, județean, dar și programele de finanțare a agriculturii și dezvoltării rurale durabile în contextul orientărilor Uniunii Europene. Plecând de la cadrul de referință de la nivel național, în analogie, sunt analizate direcțiile de dezvoltare rurală durabilă ale Comunei Bratca, precum și programele care finanțează aceste priorități strategice.

Câteva aspecte merită a fi subliniate:

1. Politica de dezvoltare rurală completează și acompaniază politica de piață și promovează caracterul multifuncțional al agriculturii. Pe de altă parte, politica de dezvoltare rurală constituie și o parte a politicii de integrare regională și asigură măsuri de armonizare teritorială, promovează coeziunea economică și socială.

2. În comuna Bratca, prioritățile de dezvoltare sunt concentrate pe domeniile eligibile pentru intervențiile structurale (Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul Social European, Fondul de Coeziune) și de asemenea, sunt formulate, pornind de la prioritățile naționale, agreate de Comisia Europeană, identificate în Planul Național de Dezvoltare pentru perioada 2014-2020, în Programul Operațional Regional „Dezvoltare Regională 2014-2020”, în Planul de Dezvoltare al Regiunii Nord –Vest și în Strategia de Dezvoltare a Județului Bihor pentru perioada 2014-2020. Aceste priorități sunt:

- I. Continuarea dezvoltării și modernizării infrastructurii locale de transport;

- II. Continuarea dezvoltării serviciilor rurale de bază;
- III. Continuarea dezvoltării și modernizării infrastructurii sociale;
- IV. Dezvoltarea parteneriatului public-privat;
- V. Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului;
- VI. Păstrarea și promovarea meșteșugurilor și tradițiilor populare;
- VII. Dezvoltarea agriculturii în special a agriculturii ecologice;
- VIII. Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri local;
- IX. Dezvoltarea resurselor umane;
- X. Dezvoltarea și modernizarea rețelei școlare;
- XI. Amenajarea rețelei hidrografice;
- XII. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii locale de alimentare cu energie electrică și atragerea de investiții în surse de energie alternativă;
- XIII. Continuarea măsurilor de protecție a mediului.

Planul de dezvoltare al Comunei Bratca este adaptat planului de dezvoltare rurală a județului Bihor, plan care cuprinde trei măsuri majore:

- Măsura 1: Renovarea, dezvoltarea satelor, îmbunătățirea serviciilor de bază pentru economia și populația rurală și punerea în valoare a moștenirii rurale;
- Măsura 2: Dezvoltarea echilibrată a teritoriilor rurale;
- Măsura 3: Încurajarea activităților turistice în mediul rural.

Dezvoltarea economică și socială durabilă a spațiului rural și a agriculturii este indispensabil legată de: îmbunătățirea infrastructurii rurale existente și a serviciilor de bază, menținerea și păstrarea identității culturale, dezvoltarea activităților turistice în mediul rural. De o deosebită importanță este și dezvoltarea echilibrată a teritoriilor rurale prin măsuri care țin de formarea profesională a resurselor umane din spațiul rural, ajutoare acordate pentru instalarea tinerilor fermieri, modernizarea exploatațiilor agricole, inițierea și dezvoltarea unor activități de punere în valoare și de dezvoltare a meșteșugurilor, dezvoltarea agriculturii ecologice, diversificarea producției agricole.

Toate acestea ar duce în mod indiscutabil la dezvoltarea spațiului rural și la îmbunătățirea calității vieții, la reducerea disparităților dintre mediul urban și cel rural, la crearea unui spațiu rural cu adevărat european.

Pentru atingerea obiectivelor ce țin de dezvoltarea durabilă a Comunei Bratca, în cadrul comisiei de lucru pentru elaborarea strategiei de dezvoltare a Comunei Bratca au fost identificate ca necesare următoarele investiții:

Nr. crt.	Obiectiv de investiție	Documentație	Valoare estimată fără TVA	Anul realizării investiției	Anul finalizării investiției
I. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii locale de transport și edilitare					
1	Îmbunătățirea infrastructurii de apă și apă uzată	PNDI - OG 28/2013	4,500 mii lei	În curs de realizare	
2	Modernizarea infrastructurii de drumuri, dezvoltarea serviciilor sociale, conservarea specificului local și a moștenirii culturale	PNDR, Măsura 322	2,500 mii lei	În curs de realizare	
3	Alimentare cu apă în localitatea Lorău	PNDI - OG 28/2013	1,500 mii lei	În curs de realizare	
4	Alimentare cu apă în localitatea Ponoară	PNDI - OG 28/2013	2,000 mii lei	În curs de realizare	
5	Reabilitare DC 174, Bratca-Valea Crișului, 7,7 km	PNDI - OG 28/2013	8,000 mii lei	În curs de realizare	
6	Canalizare în localitatea Valea Crișului		2,000 mii lei	2014	2020
7	Canalizare în localitatea Lorău		1,500 mii lei	2014	2020
8	Modernizare străzi în comuna Bratca		5,000 mii lei	2014	2020
9	Reabilitare pod peste Crișul		500 mii	2014	2020

	Repede				
10	Punte pietonală peste Crișul Repede - investiție nouă		200 mii lei	2014	2020
11	Alimentare cu energie termică instituții Bratca		500 mii lei	2014	2020
14	Amenajare zone de agrement în comuna Bratca		500 mii lei	2014	2020
15	Lucrari de foraj geotermal - prospecțiuni		300 mii lei	2014	2020
16	Sistem de supraveghere video în comuna Bratca, siguranța cetățenilor		100 mii lei	2014	2020
17	Achiziții utilaje pentru deszăpezit - 2 buc.		1,200 mii lei	2014	2020
18	Achiziții autogunoieră, serviciu de salubritate		300 mii lei	2014	2020
II. Amenajare rețea hidrografică					
1	Amenajare curs apă Valea Morii		1,000 mii lei	2014	2020
2	Amenajare curs de apa Valea Boiului		500 mii lei	2014	2020
3	Amenajare torenți în comuna Bratca		1,000 mii lei	2014	2020
III. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii locale de alimentare cu energie electrică					
1	Construire centrală electrică pe energie verde		1,000 mii lei	2014	2020
IV. Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului					
1	Inființare Centru de informare	PNDR,	200 mii lei	În curs de	

	turistică	Măsura 313		realizare	
V. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii sociale					
1	Construire capelă în comuna Bratca		300 mii lei		
2	Bază sportivă în localitatea Bratca		1.000 mii lei	2014	2020
3	Camin cultural în satul Beznea-investiție nouă		300 mii lei	2014	2020
4	Reabilitare și modernizare Centru cultural Bratca (Cămin cultural), anvelopare termică		1.000 mii lei	2014	2020
VI. Dezvoltarea și modernizarea rețelei școlare					
1	Extindere LIT Bratca cu un corp S+P+1E	Buget Local	1,200 mii lei	În curs de realizare	
2	Reabilitare Școala cu clasele I-VIII Delureni	Buget Local	1,800 mii lei	În curs de realizare	
3	Reabilitare Școala cu clasele I-VIII Ponoară	Buget Local	600 mii lei	În curs de realizare	
4	Grădinița cu program prelungit în comuna Bratca județul Bihor	-	1,000 mii lei	2014	2020
5	Achiziții mijloc de transport elevi de capacitate mare	-	200 mii lei	2014	2020
VII. Protecția mediului					
1	Achiziții de utilaje forestiere cu impact redus asupra mediului	PNDR, Măsura 122	150 mii lei	2014	2020
VIII. Dezvoltarea sectorului agro-alimentar					
1	Amenajare piață agroalimentară		200 mii lei	2014	2020

3.6 Alocări financiare în perioada 2014-2020 conform Programelor Naționale de Dezvoltare

A. Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020

PNDR răspunde la 3 dintre provocările de dezvoltare stabilite prin Acordul de Parteneriat:

- I. Competitivitatea și dezvoltarea locală
- II. Oamenii și societatea
- III. Infrastructura
- IV. Resursele
- V. Administrația și guvernarea

Obiective strategice: PNDR (finanțat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală) susține dezvoltarea strategică a spațiului rural prin abordarea strategică a următoarelor obiective:

- OS1 Restructurarea și creșterea viabilității exploatațiilor agricole (P2+P3)
- OS2 Gestionarea durabilă a resurselor naturale și combaterea schimbărilor climatice (P4 +P5)
- OS3 Diversificarea activităților economice, crearea de locuri de muncă, îmbunătățirea infrastructurii și serviciilor pentru îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale (P6)

Îndeplinirea obiectivelor strategice din PNDR 2014-2020 se va realiza prin cele 6 priorități de dezvoltare rurală:

- P1 Încurajarea transferului de cunoștințe și a inovării în agricultură, în silvicultură și în zonele rurale;
- P2 Creșterea viabilității exploatațiilor și a competitivității tuturor tipurilor de agricultură în toate regiunile și promovarea tehnologiilor agricole inovative și a gestionării durabile a pădurilor;
- P3 Promovarea organizării lanțului alimentar, inclusiv procesarea și comercializarea produselor agricole, a bunăstării animalelor și a gestionării riscurilor în agricultură;
- P4 Refacerea, conservarea și consolidarea ecosistemelor care sunt legate de agricultură și silvicultură;

- P5 Promovarea utilizării eficiente a resurselor și sprijinirea tranziției către o economie cu emisii reduse de carbon și rezistentă la schimbările climatice în sectoarele agricol, alimentar și silvic;
- P6 Promovarea incluziunii sociale, reducerea sărăciei și dezvoltare economică în zonele rurale.

Măsurile de investiții în sectorul agricol, în întreprinderi rurale și infrastructură rurală

M4 Investiții în active fizice – 2,071 mld euro (FEADR+contribuție națională). Submăsuri:

- *sM 4.1 Investiții în exploatații agricole – contribuție OT 3 și OT 4*
- *sM 4.2 Investiții pentru procesarea/marketingul produselor agricole – contribuție OT 3 și OT 8*
- *sM 4.3 Investiții pentru dezvoltarea, modernizarea și adaptarea infrastructurii agricole și forestiere – contribuție OT 3 și OT 5*

M6 Dezvoltarea exploatațiilor și a întreprinderilor – 0,993 mld (FEADR+contribuție națională).

Submăsuri:

- *sM 6.1 Sprijin pentru instalarea tinerilor fermieri – contribuție OT 3*
- *sM 6.2 Sprijin pentru înființarea de activități neagricole în zone rurale - contribuție OT 8*
- *sM 6.3 Sprijin pentru dezvoltarea fermelor mici – contribuție OT 3*
- *sM 6.4 Investiții în crearea și dezvoltarea de activități neagricole – contribuție OT 4 și OT 8*
- *sM 6.5 Plăți pentru fermierii eligibili în cadrul schemei pentru micii fermieri care-și transferă definitiv exploatația altui fermier - contribuție OT 3*

M7 Servicii de bază și reînnoirea satelor în zonele rurale – 1,298 mld euro (FEADR+contribuție națională). Submăsuri:

- *sM 7.2 Investiții în crearea și modernizarea infrastructurii de bază la scară mică – contribuție OT 9*
- *sM 7.6 Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural – contribuție OT 9*

Pentru realizarea obiectivului strategic 1, prin măsurile PNDR vor fi finanțate următoarele categorii de intervenție:

Elaborator S.C. Euro Proiect Consulting Grup S.R.L.

- Înființarea, extinderea și modernizarea dotărilor la nivel de fermă (clădiri, drumuri de acces, irigații, tehnologii de reducere a poluării și producție de energie din surse regenerabile, facilități de depozitare, comercializare și procesare, inclusiv în contextul lanțurilor scurte, etc.);
- Investiții în procesare și comercializare, inclusiv în eficiență energetică, marketing, depozitare, condiționare, adaptare la standarde, etc;
- Sprijin pentru restructurarea fermelor, în special a celor mici și întinerirea generațiilor de fermieri;
- Gestionarea riscurilor în sectorul agro-alimentar;
- Activități de consiliere și formare, realizate, inclusive, prin intermediul grupurilor de producători;

Pentru realizarea obiectivului strategic 3, prin măsurile PNDR vor fi finanțate următoarele categorii de intervenție:

- Sprijin pentru realizarea de investiții pentru microîntreprinderi și întreprinderi mici non-agricole în zonele rurale;
- Îmbunătățirea infrastructurii locale (sisteme de alimentare cu apă, canalizare, drumuri locale), infrastructură educațională, medicală și socială;
- Restaurarea și conservarea moștenirii culturale;
- Sprijin pentru strategii generate la nivel local, care asigură abordări integrate pentru dezvoltarea locală;

M8 Investiții în dezvoltarea zonelor forestiere și ameliorarea viabilității pădurilor -124, 3 mil euro (FEADR + contribuție națională). Submăsuri:

- *sM 8.1 Împădurirea și crearea de suprafețe împădurite – contribuție la OT 4*
- *M10 Plăți pentru agro mediu și climă – 999,9 mld euro - contribuție la OT 5 și OT 6*
- *sM 10.1 Plăți de agro-mediu și climă*
- *sM 10.2 Conservarea resurselor genetice animale locale în pericol de abandon*

M11 Agricultură ecologică- 236,1 mil euro -contribuție la OT 5 și OT 6. Submăsuri:

- *sM 11.1 Sprijin pentru conversia la metodele de agricultură ecologică*
- *sM 11.2 Sprijin pentru menținerea practicilor de agricultură ecologică*

M13 Plăți pentru zone care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice -1,330 mld euro -contribuție la OT 5 și OT 6. Submăsuri:

- *sM 13.1 Plăți compensatorii în zona montană*
- *sM 13.2 Plăți compensatorii pentru zone care se confruntă cu constrângeri naturale semnificative*
- *sM 13.3 Plăți compensatorii pentru zone care se confruntă cu constrângeri specifice*

M15 Servicii de silvomediu, servicii climatice și conservarea pădurilor- 117,6 mil euro - contribuție la OT 5 și OT 6.

- *sM 15.1 Plăți pentru angajamente de silvo-mediu*

M 19 - LEADER – 724,8 mil euro (FEADR+contribuție națională)– contribuție OT 9. Submăsuri:

- *sM 19.1 Sprijin pregătitor*
- *sM 19.2 Sprijin pentru implementarea acțiunilor în cadrul strategiei de dezvoltare locală*
- *sM 19.3 Pregătirea și implementarea activităților de cooperare ale Grupului de Acțiune Locală*
- *sM 19.4 Sprijin pentru cheltuieli de funcționare și animare*

B. Programul Operațional Regional

POR are ca obiectiv general creșterea competitivității economice și îmbunătățirea condițiilor de viață ale comunităților locale și regionale prin dezvoltarea mediului de afaceri, a condițiilor infrastructurale și serviciilor, care să asigure o dezvoltare sustenabilă a regiunilor, capabile să gestioneze în mod eficient resursele, să valorifice potențialul de inovare și de asimilare a progresului tehnologic. Acest obiectiv va fi atins prin finanțarea următoarelor axe:

Axa Prioritară 1 - Promovarea transferului tehnologic

Tipuri de activități: crearea, modernizarea și extinderea infrastructurilor de inovare și transfer tehnologic, inclusiv dotare.

Potențiali beneficiari: entități juridice constituite care desfășoară sau își creează o infrastructură cu rol de transfer tehnologic.

Axa Prioritară 2 – Îmbunătățirea competitivității IMM-urilor

Tipuri de activități:

- construcția/ modernizarea și extinderea spațiului de producție/servicii IMM, inclusiv dotare cu instalații, echipamente (inclusiv sisteme IT), utilaje, mașini, inclusiv noi tehnologii
- crearea/ modernizare/ extinderea incubatoarelor/ acceleratoarelor de afaceri, inclusiv dezvoltarea serviciilor aferente

Potențiali beneficiari: IMM –uri

Axa Prioritară 3 – Eficiență energetică în clădiri publice

Tipuri de activități: eficiență energetică a clădirilor publice, inclusiv măsuri de consolidare a acestora.

Potențiali beneficiari: autorități publice centrale și locale.

Axa Prioritară 4 – Sprijinirea dezvoltării urbane

Tipuri de activități:

- eficiență energetică a clădirilor rezidențiale, inclusiv măsuri de consolidare a acestora investiții în iluminatul public
- măsuri pentru transport urban (căi de rulare/ piste de bicicliști/ achiziție mijloace de transport ecologice/ electrice, etc.)
- regenerarea și revitalizarea zonelor urbane (modernizare spații publice, reabilitare clădiri/ terenuri abandonate, centre istorice, etc)

Potențiali beneficiari: autorități publice locale – mediul urban

Axa Prioritară 5 – Conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural

Tipuri de activități: restaurarea, protecția și valorificarea patrimoniului cultural

Potențiali beneficiari:

- autorități publice locale
- autorități publice centrale

- ONG – uri
- unități de cult
- parteneriate

Axa Prioritară 6 – Îmbunătățirea infrastructurii rutiere de importanță regională și locală

Tipuri de activități:

- reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri județene care asigura conectivitatea, directa sau indirecta cu rețeaua TEN T
- construcția / reabilitarea / modernizarea șoselelor de centură cu statut de drum județean aflate pe traseul drumului județean respectiv

Potențiali beneficiari: autorități publice locale (CJ)

Axa Prioritară 7 – Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului

Tipuri de activități:

- valorificarea economică a potențialului turistic balnear
- valorificarea economică a potențialului turistic cu specific local
- infrastructură turistică publică de agrement

Potențiali beneficiari:

- autorități publice locale
- parteneriate

Axa Prioritară 8 – Dezvoltarea infrastructurii de sănătate și sociale

Tipuri de activități:

- construcția de spitale regionale
- reabilitarea/modernizarea/ dotarea cu echipamente a spitalelor județene de urgență
- reabilitarea/modernizarea/extinderea/dotarea infrastructurii de servicii medicale (ambulatorii, unități de primiri urgențe)
- construirea/reabilitarea/modernizarea/ dotarea centrelor comunitare de intervenție integrată

- reabilitare/ modernizarea/ dotarea infrastructurii de servicii sociale fără componentă rezidențială
- construcție/reabilitare de locuințe de tip familial, apartamente de tip familial, locuințe protejate etc.

Potențiali beneficiari:

- autorități publice locale
- furnizori de servicii sociale de drept public și privat, acreditați conform legii
- parteneriate

Axa Prioritară 9 – Sprijinirea regenerării economice și sociale a comunităților defavorizate din mediul urban

Tipuri de activități:

- Acțiuni integrate prin:
 - Construirea/reabilitare/modernizare locuințelor sociale
 - Investiții în infrastructura de sănătate, educație și servicii sociale
 - Stimularea ocupării - activități de economie socială
 - Activități de dezvoltare comunitară integrată – activități de informare, consiliere

Potențiali beneficiari:

- Parteneriate (grup de acțiune locală) între:
 - Unități administrativ-teritoriale (APL)
 - Furnizorii de servicii sociale de drept public sau privat, acreditați conform legii;
 - ONG-uri,

Axa Prioritară 10 – Dezvoltarea infrastructurii educaționale

Tipuri de activități:

- construcția/ reabilitarea/ modernizarea/ echiparea infrastructurii educaționale antepreșcolare (creșe), preșcolare (gradinițe) și a celei pentru învățământul general obligatoriu (școli I- VIII)

- reabilitarea/ modernizarea/ extinderea/ echiparea infrastructurii școlilor profesionale, liceelor tehnologice
- reabilitarea/ modernizarea/ extinderea/ echiparea infrastructurii educaționale universitare

Potențiali beneficiari:

- unități administrativ-teritoriale (APL)
- instituții de învățământ superior de stat

Axa Prioritară 11 – Îmbunătățirea activității cadastrale

Tipuri de activități:

- Proiect major elaborat pentru o implementare în trei faze:
 - Integrarea datelor existente și extinderea înregistrării sistematice în zonele rurale ale României;
 - Servicii îmbunătățite de înregistrare cadastrală;
 - Management, Strategie și Tactici;

Potențiali beneficiari: ANCP

Axa Prioritară 12 – Asistență tehnică

Tipuri de activități:

- sprijinirea Autorității de Management și a Organismelor Intermediare pentru implementarea diferitelor etape ale POR;
- activități de publicitate și informare specifice POR

Potențiali beneficiari:

- autoritatea de management POR
- organisme intermediare POR

C. Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014 – 2020

POCA își propune să contribuie la crearea unei administrații publice moderne, capabilă să faciliteze dezvoltarea socio-economică a țării, prin intermediul unor servicii publice, investiții și

reglementări de calitate, contribuind la atingerea obiectivelor strategiei Europa 2020. Pentru a putea îndeplini acest rol, administrația publică are nevoie de resurse umane competente și bine gestionate, un management eficient și transparent al cheltuielilor publice, o structură instituțional-administrativă adecvată, precum și de proceduri clare, simple și redictibile de funcționare. O astfel de administrație trebuie să fie capabilă să ofere decidenților politici instrumentele necesare fundamentării și implementării unor politici publice în interesul cetățenilor. În plus față de obiectivul tematic stabilit, sprijinul din POCA va contribui, de asemenea, la următoarele obiective tematice:

Obiectivul tematic 2: îmbunătățirea accesului și a utilizării și creșterea calității TIC POCA va sprijini măsuri de pregătire a cadrului orizontal de dezvoltare al e-guvernării și al creșterii calității TIC în administrație. Utilizarea acestor sisteme (de e-guvernare și TIC) au ca scop, pe de o parte, reducerea timpului de răspuns a autorităților și instituțiilor publice la provocările apărute, și pe de altă parte, apropierea mai mare de cetățean și mediul de afaceri, prin facilitarea accesului la serviciile publice oferite de acestea.

Obiectivul tematic 5: promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii și a gestionării riscurilor.

Sistemul național de management al situațiilor de urgență este un sistem caracterizat printr-o responsabilitate partajată între mai mulți actori și necesită un sistem de coordonare inter-instituțional, organizat pe niveluri sau domenii de competență. Acest obiectiv va fi susținut prin activități care vor consolida capacitatea de management al riscurilor al autorităților administrației publice, în principal prin asigurarea prevenirii riscurilor generatoare de situații de urgență, prin evitarea manifestării acestora și prin reducerea frecvenței de producere ori limitarea consecințelor lor.

Obiectivul tematic 6: conservarea și protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor.

Acest obiectiv va fi susținut de activități privind dezvoltarea și implementarea de politici și strategii la toate nivelurile administrative, precum și sisteme și proceduri pentru coordonarea acestora de către autoritățile administrației publice. Așa cum este menționat și în Acordul de parteneriat, POCA va susține măsuri pentru dezvoltarea capacității administrative a instituțiilor

și autorităților publice implicate în evaluarea și adoptarea de planuri de management Natura 2000, precum și revizuirea și simplificarea procedurilor aferente.

Obiectivul tematic 7: promovarea sistemelor de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor rețelelor majore

Acest obiectiv va fi sprijinit prin acțiuni de elaborare și implementare a strategiilor și politicilor în domeniul siguranței transportului.

POCA va susține măsuri de creare și implementare de soluții de inovare socială în contextul reformei administrației publice. Totodată va susține atât parteneriatele de interes public cât și sectorul non-profit în dezvoltarea de instrumente de monitorizare și evaluare independentă a serviciilor publice, în dezvoltarea și/sau aplicarea mecanismelor de consultare a autorităților și instituțiilor publice cu ONG-uri, parteneri sociali și instituții de învățământ superior acreditate în elaborarea politicilor și strategiilor la nivel local, precum și în dezvoltarea de mecanisme/proceduri/ instrumente de consolidare a cadrului dialogului social și civic.

D. Programul Operațional Capital Uman susține creșterea economică incluzivă, prin investiții în:

- Încurajarea ocupării și a mobilității forței de muncă, în special în rândul tinerilor și a persoanelor situate în afara pieței muncii
- Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei
- Susținerea educației, dezvoltarea competențelor și încurajarea învățării pe tot parcursul vieții

Axe prioritare Programul Operațional Capital Uman:

AP 1: Inițiativa locuri de muncă pentru tineri

AP 2: Îmbunătățirea situației tinerilor din categoria NEETs

Măsuri:

- Servicii personalizate de informare, consiliere și orientare pentru identificarea celor mai bune opțiuni de sprijin – educație, formare, ocupare - sau, acolo unde este posibil sau necesar, o combinație a celor trei opțiuni de sprijin;

Elaborator S.C. Euro Proiect Consulting Grup S.R.L.

- Programe de formare profesională;
- Evaluare și certificare pentru recunoașterea competențelor dobândite în context informal și non-formal;
- Stimulente financiare pentru angajatori, pentru a crea locuri de muncă pentru tinerii NEETs, inclusiv pentru a crea scheme de ucenicie și stagii;
- Sprijin financiar pentru înființarea de întreprinderi;
- Consiliere și formare în domeniul antreprenoriatului;
- Sprijin financiar tinerii care găsesc un loc de muncă într-o altă zonă/regiune prin prime de mobilitate și/sau de instalare.

AP 3: Locuri de muncă pentru toți

Grup țintă: persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, în special:

- șomerii pe termen lung;
- persoanele inactive;
- lucrătorii în vârstă (55-64 ani);
- persoanele de etnie romă;
- persoanele cu dizabilități;
- alte grupuri vulnerabile;
- persoanele din mediul rural;

Categoriile de intervenții prevăzute:

- Îmbunătățirea participării pe piața muncii pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă și a celor inactive, vizând în special șomerii pe termen lung, lucrătorii în vârstă (55-64 ani), persoanele de etnie romă, persoanele cu dizabilități, persoanele din mediul rural și alte grupuri vulnerabile;
- Creșterea ocupării prin încurajarea antreprenoriatului și a înființării de întreprinderi;
- Stimularea participării angajatorilor la formarea profesională a angajaților;
- Adaptarea la schimbare a lucrătorilor, întreprinderilor și a antreprenorilor;
- Modernizarea SPO.

AP 4: Incluziunea socială și combaterea sărăciei

Elaborator S.C. Euro Proiect Consulting Grup S.R.L.

Activități vizate:

- *Educație*, stimulente pentru ucenicie și stagii, sprijin pentru dezvoltarea de întreprinderi sociale de inserție, sprijinirea dezvoltării de servicii sociale, precum și de servicii comunitare integrate *medicale și sociale* furnizate la nivelul comunității, acțiuni de facilitare și mediere a relațiilor dintre diverșii actori relevanți;
- Creșterea incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile;
- Dezvoltarea economiei sociale și promovarea antreprenoriatului social;
- Îmbunătățirea calității și accesului la servicii sociale și de asistență medicală;
- Creșterea calității serviciilor oferite la nivelul comunității (*accent pe tranziția de la sistemul instituționalizat către serviciile oferite la nivelul comunității*).

AP 5: CLLD

Măsuri integrate destinate comunităților aflate în risc de sărăcie

Grup țintă: persoanele expuse riscului de sărăcie și excluziune socială, în special:

- Copiii
- Șomerii și persoanele cu venituri foarte scăzute
- Persoanele vârstnice
- Populația de etnie romă
- Persoanele cu dizabilități

Orientări principale:

Apeluri comune POCU/POR (urban) și POCU/PNDR (rural) pentru intervenții integrate

- Prioritate pentru comunitățile cu populație romă semnificativă
- Încurajarea dezvoltării economiei sociale, inclusiv a antreprenoriatului social, inclusiv prin utilizarea instrumentelor financiare
- Introducerea mecanismelor de tip *global grant*, alături de apelurile de proiecte

AP 6: Educație și competențe

Reducerea și prevenirea abandonului școlar timpuriu și promovarea accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar de calitate

- Îmbunătățirea calității și a eficienței învățământului terțiar și a accesului la acestea
- Creșterea accesului egal la învățarea pe tot parcursul vieții

Elaborator S.C. Euro Proiect Consulting Grup S.R.L.

E. Programul Operațional Competitivitate (finanțat prin FEDR) susține creșterea inteligență, promovarea economiei bazate pe cunoaștere și inovare, prin investiții în:

- Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării
- Sporirea utilizării, calității și accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor

PO Competitivitate răspunde la 5 dintre provocările de dezvoltare stabilite prin Acordul de Parteneriat:

I. Competitivitatea și dezvoltarea locală

II. Oamenii și societatea

III. Infrastructura

IV. Resursele

V. Administrația și guvernarea

Axa Prioritară 1 - Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare (CDI) în sprijinul competitivității economice și dezvoltării afacerilor

1.1. Promovarea investițiilor în C&I, dezvoltarea de legături și sinergii între întreprinderi, centrele de cercetare și dezvoltare și învățământul superior

1.2. Îmbunătățirea infrastructurilor de cercetare și inovare (C&I) și a capacităților pentru a dezvolta excelența în materie de C&I și promovarea centrelor de competență

Axa Prioritară 2 - Tehnologia Informației și Comunicațiilor (TIC) pentru o economie digitală competitivă

2.1. Consolidarea aplicațiilor TIC pentru guvernare electronică, elearning, incluziune digitală, cultură online și e-sănătate

2.2. Dezvoltarea produselor și serviciilor TIC, a comerțului electronic și a cererii de TIC;

2.3. Extinderea conexiunii în bandă largă și difuzarea rețelelor de mare viteză, precum și sprijinirea adoptării tehnologiilor emergente și a rețelelor pentru economia digitală

F. Programul Operațional Infrastructura Mare 2014-2020 cuprinde nouă Axe Prioritare:

Transport

AP1 - Dezvoltarea rețelei TEN-T pe teritoriul României

Elaborator S.C. Euro Proiect Consulting Grup S.R.L.

AP2 - Creșterea accesibilității regionale prin conectarea la TEN-T

AP3 - Dezvoltarea unui sistem de transport sigur și prietenos cu mediul

Pentru axa Transport, Autoritățile publice locale sunt beneficiari eligibili în următoarele situații:

Centrele intermodale (validate de MPGT): autorități publice locale, Ministerul Transporturilor, unitățile din coordonarea sau sub autoritatea MT. Operarea infrastructurii intermodale poate fi concesionată mediului privat

Siguranța rutieră: Autoritățile publice locale care gestionează infrastructura din interiorul localităților, infrastructură rutieră de tip drum național care face legături interurbane

Mediu și schimbări climatice

AP4 - Protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor Investiții în sectorul apă și apă uzată pentru a îndeplini cerințele acquis-ului de mediu al UE, prin continuarea dezvoltării proiectelor de integrate de apă și apă uzată

- *Investiții în sectorul deșeurilor pentru a îndeplini cerințele acquis-ului de mediu al UE, prin continuarea dezvoltării proiectelor de management integrat al deșeurilor de la nivelul județelor*

AP 5 - Protejarea și conservarea biodiversității, decontaminarea siturilor poluate istoric și monitorizarea calității aerului

Măsurile non-structurale, orientate spre combaterea riscurilor generate de schimbările climatice (în special inundații și secetă), completate prin proiecte de infrastructură (amenajarea cursurilor râurilor, îndiguiri etc.)

- *Investiții pentru reducerea eroziunii costiere pe malul Mării Negre*
- *Dezvoltarea capacității de răspuns în situații de urgență a serviciilor profesionale și voluntare*

AP6 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor

Energie curată și eficiență energetică

AP7 - Energie sigură și curată pentru o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon

- *Realizarea și modernizarea capacităților de producție a:*

- *energiei electrice și termice în centrale pe biomasă/biogaz (inclusiv proiecte integrate: producție și transport/distribuție)*
- *energiei termice în centrale geotermale (inclusiv proiecte integrate: producție și transport/distribuție)*
 - *Consolidarea rețelelor de distribuție a energiei electrice, în scopul preluării energiei produse din resurse regenerabile în condiții de siguranță a funcționării SEN*
 - *Realizarea de centrale electrice de cogenerare de înaltă eficiență, pentru consum propriu*
 - *Implementarea distribuției inteligente pentru consumatori rezidențiali de energie electrică (proiecte demonstrative derulate de cei 8 distribuitori regionali de energie electrică)*
 - *Monitorizarea consumului de energie la nivelul unor platforme industriale prin contorizare inteligentă*

AP 8 – Sisteme inteligente și sustenabile de transport al energiei electrice și gazelor naturale
Infrastructură în regiunea București – Ilfov

AP 9 – Dezvoltarea infrastructurii urbane în București - Ilfov

Pentru atingerea obiectivelor stabilite în strategia de dezvoltare, autoritățile locale ale Comunei Bratca vor încerca să se plieze pe cât mai multe din domeniile finanțate în cadrul programelor de finanțare disponibile în perioada 2014-2020.

Obiectivele strategice stabilite reflectă scopurile de dezvoltare pe termen lung, reușind să facă trecerea de la viziunea largă, declarată în formularea misiunii, la proiecte și planuri specifice. Cu alte cuvinte obiectivele reprezintă scopuri măsurabile aliniate misiunii și strategiei. Ele fac trecerea de la „general” la „particular” prin faptul că se constituie în pași practici și măsurabili realizați în atingerea misiunii și a viziunii.

Prin intermediul obiectivelor strategice organizația trece de la motiv la acțiune și ajunge să cunoască în ce direcție se îndreaptă, totodată putând măsura progresul realizat.